

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inzeratni oddelek: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Contr. Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje in izdajanje in izdajstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izdaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina zna mesečno Lit 18.—,
za inozemstvo vključno s ponedeljskim je-
troso Lit 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Uspešne krajevne operacije na tuniškem bojišču

Torpediranje sovražnega parnika

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil 25. januarja naslednje 975. vojno poročilo:

V zapadni Tripolitaniji omejeno delovanje med srednjimi četami sovražnika in našimi enotami zadnjih straž. Naše premožnosti se nadaljuje pravilno v smeri novih zbirališč.

Oddelki bombnikov so silovito bombardirali tako in letališče v Tobruku ter povzročili znatne požare. Krajevne akcije na raznih delih tuniškega odseka so se zaključile v korist naših oddelkov.

En »Spitfire« je bil uničen od nemških lovcov.

Sovražno letalstvo je vrlo nekaj bomb na kletico Palermo in na pristanišče Empedocle. V Palermo ni bilo nikake škode. V Empedoclu, kjer so bila sestreljena tri napadalna letala, je bilo zadeto nekaj poslepij. Z voljna pelata se dve naši letali nista vrnila.

V alžirskih vodah je podmornica pod poveljstvom poročnika bojnega broda Giacomo Stana z dvema torpedoma zadela ter potopila sovražni parnik, ploveč v konvoju.

Neresnično angleško poročilo

Rim, 24. jan. s. Neko poročilo angleške admiralitete, ki je bilo objavljeno 22. t. m., je popolnoma netočno prikazalo napad nekaterih angleških motornih čolnov na neko našo podmornico, katero so po angleškem poročilu dva ali trije naši vlačilci skušali rešiti pred libijsko obalo. Po angleškem poročilu naj bi bila podmornica uničena, en vlačilec zažgan, ostali pa prisiljeni k begu. Resnica pa je drugačna, in sicer ta, da je bil napad izveden na neko podmornico, ki je nasledila. Z naglim nastopom nekega našega oboroženega vlačilca, ki se je nahajal v tem predelu, so bili napadalci odbiti in so imeli hude izgube na ljudeh, njih ladje pa so bile poškodovane.

Štirje novi vitezi Savojskega reda

Rim, 24. jan. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar je nedavno odlikoval z viteškim križem Savojskega vojaškega reda zaradi izrednih vojaških zaslug divizijskega generala Giuseppe Amica ter brigadnega generala Lorenza Vivalda, Guglielma Barba in Ottorina Schreiberja.

Divizijski general Giuseppe Amico se je rodil v Capui 1. novembra 1890. Topniški poročnik je postal 19. maja 1912. Udeležil se je vojne v letih 1915-18, ter je bil odlikovan z bronasto kolajno za vojaško hrabrost pri Monfalconu in s srebrno kolajno na Carsu. 28. julija 1918 je postal major. Po dovršitvi vojne šole je napredoval novembra 1926 v podpolkovnika, nato pa je bil službeni poveljnik glavnega stana in poveljujoči poveljnik 10. topniškega polka »Vulturino«. Dne 10. januarja 1935 je kot prostovoljec odšel v Španijo, kjer je bil dvakrat ranjen, in sicer v Guadalajari v marcu 1937 ter pri Obonu v Aragoni v marcu 1938 ter je bil odlikovan z bronasto kolajno in s srebrno kolajno za vojaško hrabrost. Zaradi sposobnosti in hrabrosti, ki jo je izkazoval med bitko v Cataloniji od 23. decembra 1938 do 4. januarja 1939 je napredoval v brigadnega generala. 25. avgusta 1939 je postal šef štaba 4. armade, 11. junija 1940 pa šef štaba poveljstva 7. armade. V decembru 1940 mu je bilo poverjeno poveljstvo pehotne divizije »Catanzaro« v Libiji, v juliju 1941 pa poveljstvo pehotne divizije »Marche«, na čelu katere se je udeležil zmagovitih operacij na Balkanskem polotoku. Dne 15. aprila 1942 je napredoval v divizijskega generala.

Brigadni general Lorenzo Vivaldo se je rodil v Albi 31. oktobra 1890. Dne 7. septembra 1911 je postal poročnik pri II. planinskem polku. Udeležil se je italijansko-turške vojne ter si je pridobil bronasto kolajno za vojaško hrabrost. V vojni 1915-18 je bil odlikovan z drugo bronasto kolajno za vojaško hrabrost dne 1. julija 1915, dne 28. oktobra 1917 pa je bil odlikovan s srebrno kolajno pri Monte Stelli ob tvegani uspešni akciji, ko je bil tudi ranjen. Dne 8. novembra 1917 je postal podpolkovnik. Po dolgi dobi, ki jo je prebil v štabnem zboru, mu je bilo poverjeno poveljstvo 81. pehotnega polka dne 19. septembra 1935, nato pa v novembru 1936 poveljstvo 5. planinskega polka, na čelu katerega je odšel v Libijo. 31. januarja 1937 je postal poveljujoči polkovnik 5. planinskega polka, v februarju 1938 pa je bil imenovan za šefa štaba vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v Severni Afriki ter si je pridobil še drugo srebrno kolajno za vojaško hrabrost. Dne 6. julija 1941 je postal brigadni general, v septembru istega leta pa se je vrnil v Domovino ter mu je bilo poverjeno poveljstvo obrambe Geneve, v marcu 1942 pa poveljstvo 15. armadnega zbora. Od maja 1942 je poveljnik pehotne divizije v »Taurossine«.

Brigadni general Guglielmo Barbo se je rodil v Milanu 11. avgusta 1888. Dne 12. novembra 1911 je postal poročnik konjeniškega polka »Nizza«. Udeležil se je svetovne vojne 1915-18 kot poročnik in kapitan ter je bil odlikovan s srebrno kolajno za vojaško hrabrost pri Monfalconu 25. maja 1916, kjer je izkazal svojo hrabrost med 20 urnim bombardiranjem postojanke njegovih stropnic. 13. novembra 1918 je bil odlikovan s srebrno kolajno, ko je z vnmno in drznostjo vodil svoj oddelk od Tagliamonta do Udine, pri čemer je prekorajl deželo, ki jo je zasledil sovražnik, in ujel mnogo sovražnikov. Bil je član medzavezniške plebiscitne komisije v Allesteinu v Vzhodni Prusiji. Dne 5. decembra 1926 je postal major, dne 9. maja 1929 podpolkovnik, dne 23. septembra 1937 polkovnik, 4. aprila 1937 pa poveljnik konjeniškega polka »Nizza«, na čelu katerega se je udeležil vojne v juniju 1940. Poveljnik konjeniškega polka »Savoja« je postal 11. novembra 1941. Dne 5. marca 1942 je odšel v Rusijo k italijanskemu ekspedicijskemu zboru. Dne 15. aprila 1942 je napredoval v brigadnega generala.

Brigadni general Ottorino Schreiber se je rodil v Modeni 11. junija 1890. Dne 17. septembra 1911 je postal pehotni poročnik. Udeležil se je italijansko-turške vojne ter v činu kapitana in majorja vojne leta 1915-18. Dne 30. maja 1916 je bil ranjen v borbi pri Passo Buole. Odlikovan je bil s srebrno kolajno za vojaško hrabrost pri Selo Corti zaradi dokazov hrabrosti med operacijami ko so bile od 18. do 22. avgusta 1917. zavzete važne postojanke. V novembru istega leta je napredoval v majorja, v januarju 1920 se je udeležil ekspedicije v Anatolijo, v decembru 1926 je

Hitlerjevo odlikovanje generala Baldassareja

Rim, 23. jan. s. Hitler je odlikoval po snrti z železnim križem prve stopnje Ekscelencio generala Ettore Baldassareja, ki je junosko padel v Egiptu na čelu armadnega zbora, kateremu je poveljeval med našim napredovanjem leta 1942. V Hitlerjevemu imenu je visoko odlikovanje izročil vdovi Margheriti nemški general vitez v. Horsting. Ob tej priložnosti je general v. Horsting orisal junoski lik padlega generala, s katerim je imel priatko navezati osebno prijateljstvo. Prudarij je zlasti veliko občudovanje, ki ga je hrabrost tega slavnega italijanskega generala zbudila pri višjih nemških vojaških oblasteh.

Minister Arrese odpotoval iz Nemčije

Monakovo, 24. jan. s. Minister tajnik Španske falange Arrese je danes odpotoval iz Monakova in se vrnil v Španijo. Ob odhodu so visokega gosta pozdravili zastopniki vlade, stranke in vojske.

Povratak belgarske finančne delegacije iz Italije

Sofija, 24. jan. s. Bolgarska delegacija finančnega ministrstva se je vrnila v Sofijo s svojega potovanja po Italiji, kjer je sklenila več pogodb.

Razstava mladinske knjige v Sofiji

Sofija, 24. jan. s. Dne 30. januarja bo v Sofiji otvorena mednarodna razstava mladinske knjige. Udeležili se je bodo vsi narodi trojnega pakta in protikomunističnega pakta. Posebno bogata bo razstava italijanske mladinske knjige.

Bombardiranje angleških oporišč ob indijski meji

Tokio, 25. jan. s. Po vesteh s fronte so 22. in 23. t. m. močni oddelki japonskega letalstva ponovno podneli v p-n-či bombardirali sovražna oporšča v Chittagongu in v Feni na meji Indije in Birme. Bombe največjega kalibra so skoraj popolnoma porušile pristaniške naprave v Chittagongu, dočim so letališče uničili silni po-žari. Med britanskimi protinapadi na nekatere japonske postojanke so bili zbiti štirje sovražni lovcil tipa »Hurricane«. Poveljnik britanskega letalstva dotičnega odseka je bil ujet.

General Kata na inspekciji v Šanghaju

Tokio, 24. jan. s. Tiskovni urad japonskega glavnega stana poroča, da se je 19. januarja glavni poveljnik japonskega ekspedicijskega zbora v Tajju, general Kata, razgovarjal v kitajskih teritorialnih vodah z admiralom Jošo, poveljnikom japonske mornarice na Kitajskem in z japonskim veleposlanikom pri nankinški narodni vlad. Doselej ni bilo še ničesar objavljeno o vsebini razgovorov. General Kata je po tem sestanku inspirciral prvič sil šanghajskega glavnega stana.

Preimenovanje otoka Laguan

Tokio, 24. jan. s. Vojaško poveljništvo na severnem Borneu je odredilo, da se bo otok Laguan odselej imenoval Maeda v spomin umrlega generala Maeda, glavnega poveljnika Bornea in predsednika italijansko-japonske družbe.

Smrt ameriškega poslanika v Kanadi

Buenos Aires, 24. jan. s. Iz Ottawe poročajo, da je tam umrl Jaj Pierrpont Moffat, ameriški poslanik v Kanadi.

Srdite borbe na vzhodni fronti Uspeli protinapadi med Manjičem in Donom — Odbiti sovjetski napadi južno od Voroneža in južno od Ladoškega jezera

Iz Hitlerjevega glavnega stana 25. jan. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo.

Obrambni boji na vzhodu se nadaljujejo. Samo v delu južnega odseka je začasno popustil pritisk sovražnika. Na zapadnem Kavkazu in področju Kubana otežkočajo veliki nalivi bojno delovanje. Šibkejši sovjetski napadi so se razbili ob odporu nemških in slovaških čet.

Med Manjičem in Donom so dosegli lastni protinapadi postavljene cilje proti žilavo se borečemu sovražniku.

Na področju Dona in Donca so na enem krilu napadle šibkejšje sovjetske sile, vendar je bil napad zavrnjen in zboljšane lastne postojanke.

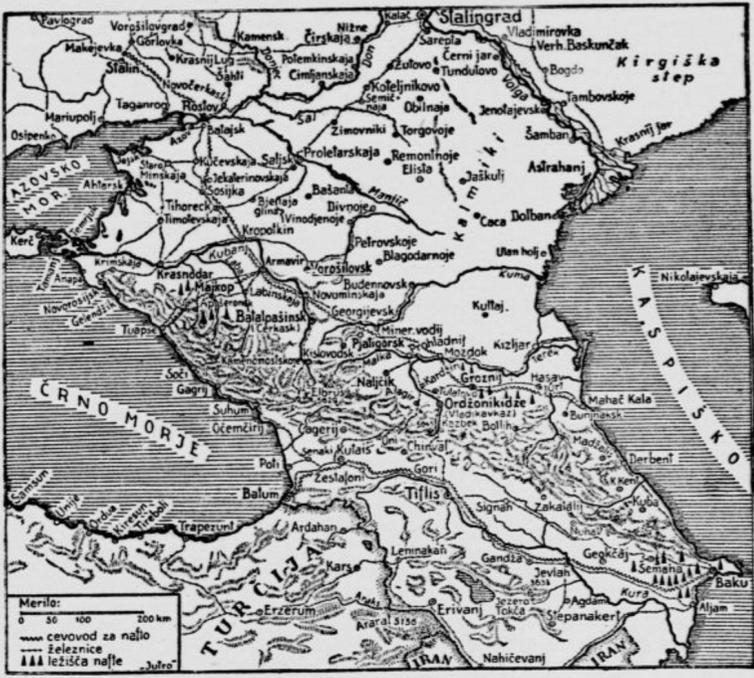
Zaradi skraščanja fronte je bilo po načrtu in brez sovražnega pritiska izpraznjeno mostišče pri Voronežu. V odseku južno od mesta Voroneža je sovražnik napadel na široki fronti in je bil krvavo odbit.

Južno od Ladoškega jezera so p-dnevni in ponoči izjavili močni s oklopnim orožjem podprti sovražni napadi, deloma v hudih borbah moža proti možu.

V Stalingradu je 6. nemška armada še nadalje požrivovalno vztrajala pod silno premočjo sovražnika in ovcenala svoje zaslave z novo slavo. Tudi rumunska 20. pehotna divizija in 1. konjeniška divizija, ki sta do zadnjega stali ob strani nemškimi tovaršim, sta v polni meri delovali te slave.

S severnoafriškega področja poročajo samo o krajevnem bojnem delovanju. Lastne zadnje straže so zavrnile poizvedovalne sunke sovražnika.

Bojna letala so bombardirala pristanišče in letališče v Tobruku.

Brezprimerno junaštvo posadke Stalingrada

Berlin, 25. jan. Odločilna ura za Stalingrad se naglo bliža. Takšen je vsaj vtis, ki si ga lahko napravi objektivni opazovalec po tonu in vsebini vesti in komentarjev nemških listov, ki se nadalje opisujejo položaj branilcev mesta z realizmom in v dramatičnih barvah, kakor se ni dalo doseči. To je močna in pošna govornica onega, ki ve, da ni vojne brez menjavanja zmag in neuspehov in rajši gleda stvarnosti v obraz, čeprav je neprijetna, namestu da bi se predajal utvaram želja in omiljeval z raznimi modrovanji pomen dosedanjih žrtev.

Sicer pa lahko samo tak brezobzirni realizem daje gotovost, da bo mogoče naposled mogoče obvladati položaj in ga postaviti na glavo. To gotovost ima nemško vrhovno poveljništvo prav tako in nič manj kakor lansko leto, vendar s to pomembno razliko, da je bila tedanja kriza nepriemno bolj resna kakor to pot.

Vprašanje je seveda, ali sploh smemo govoriti o krizi? Zdi se nam, da ne, zlasti, ako naj damo tež besedi moralni pomen. Duh vseh oboroženih sil na sovjetskem bojišču ni le nedotaknjen, temveč se celo dviga na najvišje višine popolne vdanosti in žrtvovanja. To velja še prav posebej za področje pri Stalingradu, ker je borba tako huda, da daleč prekaša celo nezbežno primerjavo z obleganjem Port Arthurja v rusko-japonski vojni in obrambo Verduna. V obeh navedenih primerih niso bili niti Rusi niti Francozi oblegani in osamljeni v pravem pomenu besede, ne da bi niti omenjali, da je bilo tudi razmerje oboroženih sil bolj uravnoteženo.

Ali smemo potemtakem govoriti o strateški krizi? Niti to ne, kvčjemu bi lahko rekli, da gre za tipično sronskega bojišča z prostora, ruskega prostora. Vse sovjetsko zadržanje v preteklem poletju je bilo povezano z zimsko ofenzivo, ki naj bi, kakor so val vedeli, predstavljala poslednjo veliko karto usode v rokah sovjetskega vrhovnega poveljstva. Zato so se Rusi nagnili umaknili proti Volgi in Kavkazu, zato so štedili svoje sile na ostalih področjih bojišča, zato so se na vse pretege upirali pri Stalingradu in na obronkih Kavkaza. Ako bi se ta taktika izjalovila, bi se izjalovile vse nade v zimsko uspehe. Popolnoma je ni bilo mogoče streti že zaradi ogromnih razdalj med nemškimi oskrbovalnimi oporišči in bojiščem, kakor tudi zaradi sorazmerno kratkega časa, ki je bil četam osti na razpolago. (Ker so morale te čete najprej vreti Ruse s polotoka Kerča in trdnjave Sevastopolj se je prava poletna ofenziva pričela šele proti koncu julija in se je morala zaključiti v septembru.)

Tako je v južnem odseku bojišča nastal položaj, ki je bil podoben položaju v srednjem odseku lanske leto. Črte, ki so predstavljale skrajno mejo nemškega vdora, niso bile tako racionalno razporejene, da bi jih pozni bili mogoče držati. Predstav-

Velike sovjetske letalske izgube na severu

Berlin, 24. jan. s. Doznava se iz pristojnega vira, da so sovjetske čete samo v enem severnem odseku vzhodne fronte izgubile 32 letal. Severno od Ilmenskega jezera je bilo v borbah nemškega letalstva z močnimi sovražnimi letalskimi skupinami sestreljenih 21 letal, v letalskih dvo bojih na fronti severnega morja je bilo zrušenih 9 letal, 2 letali pa so pogodile baterije protiletalskega topništva nemškega letalstva.

Rešitev nadaljnje skupine mladih Špancev

Helsinki, 24. jan. s. Mladi Španci, ki so bili zajeti na finski fronti skupno z drugimi sovjetskimi vojniki, so dospeli v Helsinki. Kot dečke so te mlade Špance prepeljali v Rusijo med špansko državljansko vojno, da bi jih nato proti njih volji vrstili v rdečo vojsko. Izjavili so, da se niso čutili nikoli komuniste in da so bili prisiljeni boriti se v sovjetskih vrstah. Razen tega jih je stanje, ki vlada v Sovjetski zvezi in vse kar so preizkusili v letih, ko so bili daleč od svoje domovine, prepričalo o zločinu komunizma. Mlade Špance bodo poslali nazaj v Španijo.

Prihod novega italijanskega poslanika v Helsinke

Helsinki, 24. jan. s. Novi poimnočen minister Italije Guarnaschelli je dospel na letališče v Helsinki, kjer so ga sprejeli šef protokola minister Hakkarainen, zastopnik zunanjega ministrstva in funkcionarji Kr. italijanskega poslanstva.

Žrtve letalskega napada na zapadno Francijo

Berlin, 23. jan. s. Angleški bombniki so med napadom na ozemlje zapadne Francije streljali s strojnimi na ladjo pri Le Havru in bili 7, ranili pa 14 oseb. Med posameznimi napadi na nekatera podeželska središča je bilo ubitih 18 oseb, mnogo oseb pa je bilo ranjenih.

Pri Kanarskih otokih potopljen angleški parnik

Santa Cruz, 24. jan. s. Doznava se nekatere podrobnosti o torpediranju angleškega parnika »William Wilberforce« pred obalo Kanarskih otokov. Ladjo je torpedirala podmornica Osi, brodolomec pa je rešil španski parnik »Monte Arnabal«. Angleška ladja je prihajala iz vzhodne Afrike z velikim tovorom lesa, bombaža, olja in drugega blaga ter je bila namenjena v Anglijo. Neka podmornica Osi jo je opazila in jo s torpedom potopila.

Vojni potencial sil trojnega pakta je intakten

Sofija, 24. jan. s. Direktor lista »Zora« piše, izražajoč mnenje bolgarskih krogov glede najnovejših vojnih dogodkov, da izpreminjajoč dogodki v raznih fazah vojne ne smejo nikogar motiti. V vojni kakršna je sedanja, je treba upoštevati ne samo posamezne epizode, temveč splošni položaj, ki dokazuje, da je vojni potencial držav trojnega pakta intakten.

Novi nemški poslanik v Madridu

Madrid, 23. jan. s. Novi nemški veleposlanik von Molke, je v vladni palači izročil generalu Francu svoja poverilna pisma.

Novi albanski notranji minister

Tirana, 23. jan. s. Višji svetnik Fikri Tuno je bil imenovan za notranjega ministra. Davi je prisegel kraljevemu namestniku.

Kadar prodajaš ali kupuješ — preglej »Jutrove« mrežice!

Ogromni pomen Dopolavora

Govor predsednika OND na raportu voditeljev Dopolavora v Rimu

Rim, 24. jan. s. V ozračju navdušenja fašistične zvestobe so se zbrali v gledališču Dopolavora finančnega ministristva k raportu vsi voditelji Dopolavora iz Rima in pokrajine. Report se je pričel s pozdravom Duceju, ki ga je odredil predsednik nacionalni svetnik Bonsebiante. Takoj nato je pokrajinski tajnik rimskega Dopolavora poročal o udeleževanju v letu 1941. Nato je govoril zvezni tajnik in z raznih pripravnosti, da bodo vsi voditelji Dopolavora postopoma svoje naprave v svobodo poživite vere, ki jo goji narod v Duceja, in pripravljanja v triumf naše civilizacije. Nato je predsednik, nacionalni svetnik Dino Guasati Bonsebiante podaril, da je Dopolavoro, ki je genialna stvaritev izrazito italijanskega kova, katere v tujni zelo pomenjamo, glede na svoje vzvišene smotre resnično dokazal, kakšno je njegovo notranje plemenito bistvo. Dopolavoro je bil ustanovljen, da bi se narod duhovno dvignil. V teh treh letih vojne je Dopolavoro pokazal svoje pravo moško lice. Nastal je, da bi oplemenitil dušo in srca delavcev in zbližal vojaki, ki se odločno vsemu zoperstavljajo in se ne boje četudi morajo premagati najhujše preizkušnje. Italijanski narod je prekljen v hrabrosti. Enako razpoloženje prepričanja in zvestobe, na katerega je predsednik naletel ob raportu Dopolavora v Rimu, je občutil ob priliki raporta, kateremu je predsedoval v Palermu in ki je potekel po programu klub letalskemu alarmu.

Potem ko je zatrdil, da se bo Dopolavoro, ki šteje danes 4 milijone in pol vpisancev

še nadalje neprestano razvijal, ter množil vrste svojih članov, je predsednik zatrdil, da Dopolavoro je in hoče biti izrazito politična organizacija v sedanem in starem smislu besede, in sicer zaradi tega, ker hoče zbrati v svojih vrstah vso množico vernikov. Dodal je nato, da je zdaj trenutke, ko je treba kar najbolj mogoče intimno živeti z narodom v tej zgodovinski uri, katero doživljamo. Borimo se v pravi osvobodilni vojni. V tej vojni stojijo ljudje drug proti drugemu oboroženi in mladi narodi se hočejo uveljaviti napram starim narodom, ki izkriščaajo, ne da bi delali. Ko zgodovina usodno ključ, ni mogoče, da ne bi bili vsi navzoči v veliki preizkušnji. Resnično močni narodi nimajo izbire. Ko pride usodna ura, se morajo boriti za življenje. Ta naša vojna je zadnja vojna našega pokolenja, to je resnično zaključna vojna. To je vojna za svobodo, katero je mogoče dobiti tedaj, ko je narod knčno popolnoma duhovno zedinjen. To zedinjenost je italijanski narod dosegel najprvo v Viktorijem Venetom ter jo nato spopolnil z genialnim delom Duceja.

Po prikazu sedanega položaja je predsednik Bonsebiante zaključil raport in pozval navzoče, naj dvignejo misel k tovaršem v orožju, ki se hrabro bore in zlasti k slavnim padlim, ki so stali živi v naših srcih. Ves italijanski narod bo z navdušenjem in z uri primerno zvestobo kakor prejšnje čase in še bolj sledil in poslušal Duceja do zmage. Ob koncu so navzoči dolgo odobrvali govornikove besede in zlikali Duceju ob petju pesmi Revolucije.

Italijansko-nemška manifestacija v Weimarju

ob prisotnosti poslanika Alfierija in voditeljev nemškega delavstva

Weimar, 25. jan. s. Tu je bila važna prireditelj političnega značaja ob otvoritvi novega odseka italijansko-nemškega združenja. Turušski župni vodja Saueckel, ki je tudi vrhovni načelnik za delavstvo v vsej Nemčiji, je pri tej priliki zbral starešine sindikalnih organizacij italijanskih delavcev v Nemčiji. V prisotnosti poslanika Alfierija, ki je bil v spremstvu svojih sodelavcev strokovnjakov za delavska vprašanja, predstavila podtajnika Lombresse, uradnikov konzulatov tamšnjega področja ter nadzornika fašistev v Nemčiji je Saueckel imel dva značilna govora, prvega pred predstavniki delavstva, drugega v veliki dvorani Weimarha, kjer je bilo zbranih nad 3000 oseb. Saueckel se je spominjal s toplimi besedami usodne povezanosti, ki veže Italijo in Nemčijo in ki se je pokazala takoj, ko se je Duce dvignil proti Versaillesu in ponudil Nemčiji roko, in tudi takrat, ko je Nemčija s svojo strani podpirala Italijo v borbi proti sankcijam. Nato je s povesalnimi besedami omenjal delo italijanskih delavcev v Nemčiji, naglašajoč njihov velik dosežek k vojni proizvodnji, ki gre v korist skupne stvari. Župni vodja je nato opisal protifašistiško akcijo fašizma ter podčrtal dejstvo, da je narodni socializem ustvaril mogočeno Nemčijo. Posledje sodelujeta te dve močupi revolucijski gibanji v popolni skupnosti za vzpostavitev novega reda v Evropi.

Govorec o sedanji vojni, je Saueckel primerjal sedanji položaj s hunskegi vojnami ter naglašal, kako nemljivo slavo si je stekel Rim v borbi s Cartagina. Naposled je govornik med splošnim odobravanjem naslovil pozdrav in zagotovilo vere Duceju in Hitlerju.

Podpredsednik italijansko-nemškega združenja, ki ga je zastopal državni tajnik von Tschammer und Osten, je nato orisal naj-sljajnejše pridobitve nove Italije pod Mussolinijevim vodstvom ter ponovno naglasil sodelovanje, ki je bilo vedno osnovna poteza v kulturnem razvoju obeh držav. V dvorani, okrašeni z italijanskimi trobojniki in nemškimi zastavami, je bilo mnogo stotin italijanskih delavcev. Skupno z nemškimi tovariši so s ponosom poslušali govor obeh govornikov ter pozdrav predsednika novega odseka italijansko-nemškega združenja v Weimarju.

Vsi navzoči so potem stajali priredili toplo manifestacijo Duceju, ki je začel govoriti poslanik Gino Alfieri, ki je začel govoriti nezlojmovno vero v skupno zmago in v neolajljivo usodo obeh narodov, povezanosti ne samo z zgodovinskimi in kulturnimi stiki, marveč tudi na socialnem in političnem področju.

Konec zborovanja je zaključil navdušen pozdrav Duceju in Hitlerju.

Madžarska v borbi za evropsko civilizacijo

Vodja madžarske vladne stranke o vojni proti boljševizmu

Budimpešta, 24. jan. s. Minister Lucas, šef vladno stranke, je govoril danes na velikem kmečkom zborovanju v Szolnoku. Med navdušenim odobravanjem množice je govoril o vojni Madžarske proti boljševizmu in o nujnosti uvedbe novega reda v Evropi pod pokroviteljstvom Hitlerja in Mussolinija. Novi evropski red, je poudaril minister Lucas, bo zgrajen pod političnim, gospodarskim in moralnim vodstvom Nemčije in Italije. Madžarska konaka že leta ob strani velikih sil Osi, in sicer ne iz priložnostnih razlogov, temveč iz zgodovinskih razlogov, ki izvirajo iz temeljnih interesov Madžarske. Prijateljstvo med Madžarsko, Italijo in Nemčijo ni govorniška fraza, ker izvira iz soglasnega čustva vsega naroda, ki ve, da je politična Osi omogočila obnovno državo in porušila tiste mirovne pogodbe, ki so pohabljale Madžarsko. Madžarska se zaveda naloge, ki si jo je zadala v sedanji vojni, in ve, da je od zmage orožja Osi, s katerimi sodelujejo tudi madžarski vojaki, odvisen bolj pravičen in pošten obstoj v Evropi po vojni. Madžarski narod se bori proti boljševizmu v svojem interesu in ne za tuje koristi. To je pa interes evropske

omške. Zaradi tega se bore madžarski vojaki z italijanskimi in nemškimi brati, da dokončno prepodijo iz Evrope rušilne sile ruskega boljševizma. Doslej doseženi uspehi upravičujejo trdno zaupanje Madžarov v zmago, kajti krajevni uspehi ki so jih na raznih frontah sovražniki Osi dosegli, ne bodo mogli v ničemer vplivati na izid vojne, ki se za nas konča lahko samo zmagovito. Italija, Nemčija in Japonska razpolagajo z vsemi potrebnimi vojaškimi političnimi in moralnimi pogoji za zmagovit izid vojne.

Končno je minister Lucas med najvažnejšim odobravanjem navzočih toplo pozdravil madžarske čete, ki se bore na vzhodni fronti ob strani hrabrih vojakov Osi ter izpričujejo bojne vrline madžarske vojske.

Razstava bolgarske umetnosti v Budimpešti

Sofija, 24. jan. s. Prosvetni minister je objavil, da bo v marcu prirejena v Budimpešti velika razstava bolgarske umetnosti in sicer v okviru bolgarsko-madžarskega kulturnega sporazuma.

Argentina energično zavrača ameriška podtikanja

Buenos Aires, 24. januarja. S argentinsko zunanje ministristvo objavlja poročilo s katerim energično protestira proti podtikanju v neki spomenici delegata Zedinjenih držav v tako zvanem posvetovalnem odboru za politično obrambo kontinenta v Montevideu, češ, da je Argentina centralna vohunstva Osi v južni Ameriki. Argentinska uradna izjava trdi, da je vprašanje vohunstva predmet sodne razprave, za katero je odgovorno argentinsko sodstvo in da zaradi tega naj nihče ne skrbi za suverenost države, katere edini čuvaj je argentinska vlada.

Velik požar v Montevideu

Buenos Aires, 25. jan. s. V carinskem oddelku luke v Montevideu je nastal v skladiščih velik požar. Ogenj je uničil 2000 vreč s 100.000 kg žita, ki je bilo nedavno pripeljana iz Peruja.

Nesreča ameriškega potniškega letala

Buenos Aires, 24. jan. s. Iz Santiaga se doznava, da je na Pacifiku izgubil med tem, ko je letel proti Lima, velik potniški hidroplan, ki je obratoval na progi Santiago-Zedinjene države in pripadal družbi Panamerican Air Way. Med potniki je bil tudi ameriški konzul general English, poveljnik podmornice severnoameriške mornarice na Pacifiku.

Delo podmornic Osi trajno narašča

Ankara, 25. jan. s. List »Ulus« komentira naraščajoče težkoče Anglosasov zaradi podmorničke vojne in pr. pomenja, da je Osi dosegla še večje uspehe s podmorničkimi operacijami, ki tvorijo najvažnejši del svetovne vojne. Če tudi naraščajo anglosaške pomorske gradnje, stalno napreduje tudi gradnja podmornic Osi. To dokazuje dejstvo, da potopitve naraščajo kljub zimi, kar ne otežkoča samo oskrbovanja Afrike, temveč sli tudi Anglijo, da vedno bolj krči obroke za prehrano.

Davčni utajevalci v koncentracijskih taboriščih

Ankara, 24. jan. s. Zaključene so priprave za odvzeto v določena delovna središča prve skupine 10.000 ljudi, ki niso izpolnili obveznosti in plačanja davka na premoženje. Prišlo se se tudi priprave za odvzeto v druga središča nadaljnjih 100.000 ljudi iz istega razloga.

Odkrit zaklad zlata

Pariz, 23. jan. s. Na zelo zanimiv način so v nekem kraju zapadne Francije odkrili skrivnišče zlatoga denarja in skupni teži 30 kg. Časopis poroča, da je avtomobil zadel ob večni steber pri neki gostilni. Steber je bil votel in se je zrušil. Pri tem se je razsula velika količina denarja po ulici. Zlatniki izhajajo iz dobe Ludvika XV. in XIV. Zanimivo je vsakekor tudi okolščina, da so v okolici določene hiše vedno krožile pripovedke o nekem zakopanem zakladu.

Ducejeva nagrada za rojstvo dvojčkov

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncem Feliksi in Josepini Gorenci iz Velikega Lipovca, občina Ajdovec, ob priliki rojstva dvojčkov nagrado v znesku 600 lir.

Sprememba pravilnika o pristojbinah za zdravljenje v javnih bolnišnicah

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je glede na pravilnik o bolniških pristojbinah za zdravljenje v javnih bolnišnicah in bolnišničnih ambulancah v Ljubljanski pokrajini, odobren z njegovo odločbo z dne 18. julija 1941-XIX, št. 33, glede na § 6. zakona biše jugoslovanske države o bolnišnicah z dne 27. februarja 1930 in smatrajoč za potrebno, da se omenjeni pravilnik spremeni, odločil:

Cl. 1. Cilen 1. pravilnika o bolniških pristojbinah za zdravljenje v javnih bolnišnicah in bolnišničnih ambulancah v Ljubljanski pokrajini, odobrenega z odločbo z dne 18. julija 1941-XIX, št. 33, se spreminja tako: »Na območju Ljubljanske pokrajine so naslednje javne bolnišnice: 1. splošna civilna bolnišnica v Ljubljani; 2. ginekološko-ostetriška bolnišnica v Ljubljani; 3. bolnišnica za duševne bolezni Ljubljana-Studenec; 4. zavod za raziskavanje in zdravljenje novotvorb v Ljubljani; 5. bolnišnica za ženske bolezni v Novem mestu; 6. bolnišnica Usmiljenih bratov v Kandiji.«

Cl. 2. omenjenega pravilnika se spreminja tako:

»V javnih bolnišnicah se pobirajo naslednje oskrbine:

1. v splošni civilni bolnici in ginekološko-ostetriški bolnišnici v Ljubljani, v bolnišnici za ženske bolezni v Novem mestu in v bolnišnici Usmiljenih bratov v Kandiji:

- za III. oskrbni razred L. 20.— dnevno,
- za II. oskrbni razred L. 40.— dnevno,
- za I. oskrbni razred L. 60.— dnevno,

2. v bolnišnici za duševne bolezni Ljubljana-Studenec:

- za III. oskrbni razred L. 10.— dnevno,
- za II. oskrbni razred L. 20.— dnevno,

3. v zavodu za raziskavanje in zdravljenje novotvorb v Ljubljani:

- za III. oskrbni razred L. 25.— dnevno,
- za II. oskrbni razred L. 50.— dnevno,

V zavodu za raziskavanje in zdravljenje novotvorb se plačujejo še naslednje pristojbine:

- a) za obsevanje z radijem: od 1—10 MCD po L. 7.50 — za enoto, od 11—30 MCD po L. 6.— za enoto, nad 30 MCD po L. 4.— za enoto;
- b) za obsevanje z rentgenom: pri lahkem filtru za vsakih 10 R L. 0.40, pri težkem filtru do 5000 R za vsakih 10 R L. 0.80, nad 5000 R za vsakih 10 R L. 0.40.

Bolnišnikom, ki se zdravijo v II. oskrbnem razredu, se zaračunajo pristojbine za obsevanje dvojno.

V ostalih bolnišnicah so s plačano oskrbino-kriti vsi stroški zdravljenja, izvršeni stroške za rentgenoskopske in rentgenske preglede, ki se zaračunavajo po voljačkovi tarifi.

K bolnišničnemu zdravljenju se ne štejejo zdravila, za katera je treba dati posebne topevitvene pripomočke.

Cl. 2. V ostalem se določbe pravilnika, odobrenega z odločbo z dne 18. julija 1941-XIX, št. 33, ne spreminjajo.

Cl. 3. Ta odločba stopi v veljavo z dnem 1. februarja 1943-XXI.

Ljubljana, 9. januarja 1943-XXI.

Visoki komisar Emilio Grazioj

Komunistični umor

Številnim novim umorom, izvršenim od komunističnih teroristov v raznih podzemskih krajih, se je pridružil v nedeljo tudi morilski zločin, izveden v neposredni okolici Ljubljane. 31 let stari uradnik Kmetijske družbe G. Anton Martinjak, stanujoč na Kozarjah št. 93, se je v nedeljo dopoldne okrog 9. vračal od nedeljske maše, kd je bila v zasilni cerkvi, prirejeni v Zdrženih opetarkah. Ndaleč od tam, na Polhovgrajski cesti, sta ga v zasedi pričakovala dva naročena komunistična morilca. Nepačnica sta ga z revolverji in odhala nanj šest do osem strelav, nato pa v zmedji pobegnila v bližnji gozd. Nesrečni Martinjak je dobil več strelav v glavo in je bil takoj mrtev. Zapuščila mlado vdovo in hčerko, ki je stara komaj mesec dni. Njegov trup je bil v tem, da je kot Slovenec odklanjal blazo komunistično petje. Kmetijska družba je v njem izgubila vestnega in sposobnega uradnika, njeni nameščenci pa dobrega in simpatičnega tovariša.

Brezvestni komunistični zločin je vzbudil nov val ogorčenja in olpora ne le v okolici, v katerem se je zgodil, temveč tudi v Ljubljani, kamor se je vest o njem zelo hitro razširila.

Najpovejšo komunistično žrtev, Antona Martinjaka, bodo pokopali v torek popoldne ob 4. na pokopališču na Viču iz tamonjske mrtvašnice. S tako grozno prizadetostjo globoko sočustvuje vse prebivalstvo.

Bolgarsko-slovaško gospodarsko sodelovanje

Sofija, 24. jan. s. Na osnovi pogodbe med obema vlada ma Bolgarija dobavljala Slovaški tobak in kuretnino ter bo dobavila v zameno lete, električni material.

Aretacija nepoštenih spekulativov v Sffiji

Sofija, 24. jan. s. Sffjska policija je aretirala zopet večje število trgovcev in industrijcev, ki so se bavili s prepovedanimi spekulacijami.

Pomanjkanje zbravil v Egiptu in Siriji

Ankara, 24. jan. s. Iz Kaira se doznava, da je morala egiptška vlada odkloniti dobavo najpotrebnejših zdravil Siriji zaradi hudega pomanjkanja teh proizvodov v Egiptu.

Gospodarstvo

Bolgarska valutna politika

V začetku leta smo poročali o bolgarskem državnem proračunu, ki predvideva povišanje izdatkov od 14.4 na 21.7 milijarde levov pri istovrstnem povišanju davkov in drugih dohodkov. Po izvršenem povišanju prejemkov državnih uslužbenecov so bili osebni izdatki v državnem proračunu povišani od 5.2 na 7.4 milijarde levov. V proračunu je predviden med izdatki 2.2 milijarde levov za povračilo dolga pri bolgarski Narodni banki, kar bo imelo za posledico, da se bo za enak znesek zmanjšal odtok bankovcev. Ta ukrep ne bo ostal brez vpliva na gibanje cen in ima namen podpreti ostale ukrepe za stabilizacijo cen.

O bolgarski valutni politiki je bolgarski finančni minister pred Sbranjem podal v tej zvezi izjavo, iz katere posemamo naslednje: Denarni odtok Bolgarije je znašal ob koncu leta 1938, 2.8 milijarde levov, ob koncu lanskega novembra pa 18.6 milijarde levov.

V primeri z zapadnimi državami denarni odtok ni znoten, vendar je treba vpošteevati, da 60% kmetijske proizvodnje ne pride na trg, kar služi neposredni prehrani pridelovalcev, in da odpade v Bolgariji 80% vsega prebivalstva na kmetijsko prebivalstvo. Zato potreba po denarnih sredstvih ni tako velika kakor v zapadnih deželah. Finančni minister je poudaril, da država za svoje potrebe ni izkoristila kreditne pri novčanih banki in s svoje strani povzročila, da se je odtok povečal.

V tej zvezi se je dotaknil vprašanja klinirskih terjatev in je poudaril, da je bojazen glede višine teh terjatev neosnovana. Saldo klinirskih terjatev nasproti Nemčiji je znašal 7. decembra lanskega leta 14 milijard levov. Za kritje tega klinirškega salda pa je Bolgarija na podlagi posebnega nemško-bolgarskega sporazuma naročila v Nemčiji za 20 milijard levov blaga, zlasti strojev in naprav za investicije. Tako bo klinirski saldo z dobavo novčanege blaga več nego krit.

V prvih enajstih mesecih lanskega leta je bolgarska narodna banka vnovčila za 270 milijonov levov prostih deviz in za 3550 milijonov levov klinirskih deviz. Poleg tega je država prevzela od Narodne banke del klinirskih terjatev v markah proti izročiti: zakladnih bonov, zaradi česar se je pri Narodni banki postavila naložba v vrednostnih papirjih povečala za 4100 milijonov levov. Končno so se krediti v gospodarstvu povečali za eno milijardo. Gornje transakcije, ki so povzročile izdajo bankovcev za skupaj 9 milijard, pa niso v celoti vplivale na denarjski odtok, ki se je v tem času povečal le za dobrih 5 milijard, kar je deloma pripisati povečanju žirovnih dobrotmetij denarnih zavodov pri Narodni banki in drugim transakcijam, s katerimi so bili bankovci odtegnjeni prometu.

Gospodarske vesti

Ureditev cen kmetijskih proizvodov v Italiji Italijansko kmetijsko ministristvo je te dni zaključilo obsežna dela za določitev cen najvažnejših agrarnih proizvodov v okviru načrta, ki bo 30. januarja predložen svoj medministrskega odbora za oskrbo. V zadnjih tednih je ministristvo s sodelovanjem sindikalnih organizacij preizkušalo prizvajalne stroške za 260 najvažnejših kmetijskih pridelkov. Po tem načrtu bodo določene osnovne cene v vsakem sektorju kmetijske proizvodnje. Glede na velik pomen teh ukrepov se je kmetijski minister posvetoval tudi s predsedniki trgovskih konfederacij. Cene bodo določene tako, da bodo upoštevali interese pridelovalcev kakor tudi interese potrošnikov.

Zračni promet v Italiji. Italijanska družba za zračni promet Ala Littoria s sedežem v Rimu je v letu 1941/42 dosegla povečanje prometa za 11.2%. Prevoženih je bilo 4.34 milijona km. Število potnikov je naraslo za 75% na 82.162, prevoz prtljage se je povečal za 84% na 1.52 milijona kg. medtem ko je prevoz blaga dosegel 31 milijonov kg. V teku leta 1941/42 je bilo poživano število letal v prometu.

Proizvodnja in prodaja radijskih aparatov v Italiji. Dne 16. januarja je bila do konca vojne uveljavljena prepoved izdelovanja radijskih aparatov za splošno potrebo. Prodaja radijskih aparatov je dovoljena samo državnim ustanovam in novim radijskim naročnikom. Za te potrebe bo državnij podatnik za vojno proizvodnjo odobril tvojarnicam določen produkcijski kontingent.

Iz trgovskega in združnega registra. Pri tvrdki Svečarna »Pax«, Kopač & Stele, družbi z o. z., je bil izbrisan prkurist Janko Stele. — V zadrugi register sta se vpisali nastopni združki: »Mlekotrge, nabavnoprojadna zadruga trgovcev z mlekom in mlečni ml izdelki z o. j. v Ljubljani (zadruga nabavlja za svoje člane mleko in mlečne izdelke, vnačuje za svoje zadrugne njihove pridelke ali izdelke, kolikor upadajo v okviru trgovine z mlekom in mlečnimi izdelki, ter proizvaja blago, ki ga smejo združniki prodajati v svojih prodajalnicah oziroma stojnicah; člani upravnega odbora so: Kovačič Alojzij, Kroupa Pavel, Kugovnik Erika, Knez Ivan, Šinkovec Panj in Vrh Ivanka); Gospodarska zadruga v Cerklji, zadruga z o. j. — Pri Zvezi slovenskih zadrug v Ljubljani je bil izbrisan član upravnega odbora Stanko Lenarčič, vpisan pa novi član upravnega odbora inž. Slavko Zajec, mestni inženjer v Ljubljani.

Ustanovitve velike hrvatske družbe za zunanjo trgovino. Z delniško glavnico 22 milijonov kun je bila v Zagrebu ustanovljena družba »Unac«, mednarodna trgovska d. d., ki se bo bavila z izvozom kmetijskih proizvodov, ostalege blaga in surovin ter z uvodom raznih predmetov. — Prezevem velikih zagrebških tekstilnih tvrdki. V trgovinski register v Zagrebu je bila vpisana družba »Dome d. d.« za tekstilno trgovino z glavnico 20 milijonov kun. Družba bo prevzela tri zagrebške velike tekstilne tvrdke, in sicer S. Milinov, Zagrebački magazin in Braća Klein, kakor tudi podružnice teh tvrdki.

— Začasna prepoved prodaje tekstilnege blaga na Hrvaškem. Prejšnji teden je bila, kakor smo že poročali, ustavljena na Hrvaškem prodaja tekstilnega blaga, in sicer kmalu potem, ko so bile uvedene oblačilne nakaznice po sistemu točk. V pojasnilo tega ukrepa poročajo iz Zagreba, da pri tem ne gre morda za popolno odpravo prodaje tekstilnega blaga po točkah, temveč da gre le za začasno ustavitve prodaje, ki naj omogoči potrebne tehnične spremembe in priprave za brezhibno funkcioniranje novega sistema.

— Omejitve draž nepremičnin na Hrvaškem. Hrvatska vlada je izdala zakonski dekret, po katerem so do 10. aprila nedopustne dražbe nepremičnin za kritje denarnih terjatev, vendar so predvidene nekatere važne izjeme.

— Iz spodnjostajrskega trgovskega registra. Pri tvrdki »Polzelet«, tvornici navadnih in tkanih pletenin družbi z o. z. na Polzebi, je bilo vpisano, da sta izstopila družbenika Feliks Tomić in Jurij Etikovski ter se je družba z omejeno zavezo razpremila v javno trgovsko družbo pod nazivom Tvornica nogavic Reiser & Co.

Razvoj poštno-hranične službe v Nemčiji. Poročaji smo že o 60letnici Poštne hraničnice na Dunaju. O priliki prošlave te obletnice je predsednik zavoda podal nekaj zanimivih podatkov o razvoju poštno-hranične službe v Nemčiji. Leta 1938, ko je bila Poštna poštno-hranična služba razširjena na vso Nemčijo s centralo na Dunaju, je bilo vsega 300.000 varčevalcev s hranilnimi knjižicami. Sedaj pa je to število naraslo na 9 milijonov; med njimi je 3 milijone voljakov. Samo ob lanskem božiču je centrala dnevno sprejela 12.000 do 20.000 prijav novih varčevalcev. Povsod na zasedenem ozemlju je bila pripadnikom vojske ustvarjena možnost, da lahko nastalajo svoje prihranke pri Poštni hraničnici. Proslave se je udeležil tudi nemški državni poštni minister Ohnesorge, ki je poudaril potrebo razširjenja poštno-hranične službe na vso Evropo. V lanskij ustanovitvi evropske poštne zveze vidi minister osnovo za ustanovitev evropske organizacije poštno-hraničnega prometa. Minister je končno zagotovil, da bo centrala nemške Poštne hraničnice tudi v bodoče ostala na Dunaju in da bo glede na povečani obseg poslov dobila nove primerne prostore.

Nadaljnje povečanje odtoka bankovcev v Ameriki. V zadnjih 7 tednih se je odtok bankovcev v Zedinjenih državah ponovno povečal za eno milijardo dolarjev in se je sredi decembra povzpela na 15.1 milijardo dolarjev, nasproti 10.7 milijarde pred enim letom in 5 milijardam v letu 1934. (pred delavalcjo dolarja). Odtok bankovcev se je začel naglo večati zlasti v zadnjem času. Da se je odtok dvignil od šeste na sedmo milijardo, je trajalo tri leta, da je dosegel osmo milijardo je trajalo eno leto, za deveto milijardo 8 mesecev, za deseto milijardo 5 mesecev, za enajsto in dvanajsto milijardo pa 4 mesece, za trinajsto milijardo 12 tednov, za štirinajsto milijardo 9 tednov in za petnajsto milijardo le 7 tednov. Vzrok naraščanja je sveda predvsem v finančnanju vojnih izdatkov, kar se kaže tudi v naglem naraščanju portfelja državnih papirjev pri severoameriških novčanih bankah od 2.2 milijarde v začetku decembra 1941. na 5.6 milijarde v lanskem decembru.

Izgraditev podzemeljske železnice v Budimpešti. Budimpeštanska mestna uprava je izdelala načrt za izpolnitev mestnega prometnega omrežja, ki naj v bodoče bolj ustrezno znatno povečanim prometnim potrebam naraslega števila prebivalcev. Načrt predvideva v prvi vrsti gradnjo obsežnega omrežja podzemeljskih železnic, ki bodo imele zaenkrat dolžini 29 kilometrov. Budimpešta ima sedaj eno samo podzemeljsko železnico, ki je dolga 3.7 km. V mestu in okolici pa znaša že sedaj omrežje cestne železnice 338 km. Poleg tega je v Budimpešti 117 km avtobusnih prog.

Rekordni promet na pariški podzemeljski železnici. Ker so odpadla druga prevozna sredstva, se je že leta 1941 promet pri pariški podzemeljski železnici v znatnem obsegu povečal. Lansko leto pa je prineslo novo povečanje števila prevoženih potnikov za 0.2 na 1.3 milijarde potnikov, in to na omrežje s skupno dolžino 158 km. Dohodki družbe za podzemeljsko cestno železnico »Métropolitaine« so se lani dvignili za 250 na 1463 milijonov frankov. Družba vrši tudi avtobusni promet in je na rednih progah prevozila v lanskem letu 218 milijonov potnikov, kar je prineslo družbi 348 milijonov frankov dohodkov.

Gospodarski razvoj Švedske v lanskem letu. Zaradi omejenih možnosti trgovske izmenjave s prekomorskim državam in zlasti dobave nekaterih surovin je industrijska proizvodnja Švedske v prejšnjih letih nekoliko nazadovala, lani pa se je zopet povečala. Indeks industrijske proizvodnje je v lanskem letu narasel na 108, nasproti 104 v letu 1941 ter 112 in 124 v prejšnjih dveh letih. Zaposlenost je bila v posameznih industrijskih panogah prav različna. V strojni industriji in deloma v železarski stroki je proizvodnja dosegala rekordno višino, zaostajala pa je predvsem v lesni industriji. V mnogih industrijskih panogah se obkupi pomanjkanje strokovnih delavcev. Potrošnja jekla se je lani povečala za 15%. Deloma se je dvignila potrošnja cementa v zvezi z oživljenjo gradbeno delavnostjo. Tudi proizvodnja cementa za gradnjo obrambnih objektov se je dvignila. Švedska trgovska mornarica je doslej izgubila 550.000 brutoregistrskih ton. Ta izguba je že deloma nadomeščena z gradnjjo novih ladij. Ob koncu novembra je znašala švedska tonaža trgovinske mornarice na 1.38 milijona brutoregistrskih ton nasproti 1.46 v začetku leta in 1.62 milijona ton ob izbruhu sedanje vojne. Znatno so bile lani investicije v nekaterih industrijskih strokah, predvsem v rudarstvu, za povečanje proizvodnje kovan, za pridobivanje olja iz oljnega štirikotca, za proizvodnjo superfosfata itd. Znaten napredek je bil zabeležen tudi v pogledu preosnoyve avtomobilskega prometa na pošten z generatorskimi plini v izkoriščanju postrojskih proizvodov pri proizvodnji celuloze in v proizvodnji kumline celuloze.

Naročajte romane DK!

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Krekov trg

Izza srede šestnajstega stoletja je bil od tam, kjer je danes Zmajski most, pa do Grada (ob desni strani sedanjega Mostnega doma) v ravni črti obrambni zid, prav za prav je bil zgrajen v rečni razdalji del mestnega obzidja s klostrskimi ali franciskanskimi vrati. Dohod v mesto z vzhoda je bil edino skozi ta vrata kakor tudi se je moglo zapustiti mesto samo skozi nje. Vrata so bila podobna trdnjavi, zavarovani s prekopom in ovrščeni z dvojnimi zidom. Celotna zgradba je bila narejena iz rezanega kamena. Dvonalstropna vrata s stolpi so imela okena, med katerimi je bil postavljen v prvem nadstropju železen mož s sulico. Dvojni zid, držeč od vrat proti Ljubljanci, so opremili v začetku osemnajstega stoletja s topovi. Pod tem delom mestnega obzidja je bil izkopan globok jarek, preko katerega sta držala dva mosta. Nadelec od tod, vendar že zunaj mestne meje, je stal kip krvavečega Kristusa, ki so ga radi obiskovali prenočujoči romarji, zlasti v postnem času. Ker so pa postala ta mestna vrata časoma, do leta 1785, tako slaba, da si ni upalo skozi nje hoditi niti vojštaš, zato so jih v letih 1789. in 1790. poprili. Z njihovo odstranitvijo je pridobilo mesto precej lep kos prostega sveta, na katerem so osnovali leta 1811. tako imenovani »Jahrmarktplatz« (sejenski trg). Ko pa je okupilo mesto v letu 1816. še dva bližnja vrtova, je moglo trg še znatno razširiti. Zdej je to Krekov trg, poprej, in sicer od leta 1876. do meseca julija leta 1919., pa se je imenoval Cesarja Jožefa trg. Mesto je uporabljalo in odkazovalo ta trg, kar se dogaja še slej ko prej, za prav različne namene in potrebe.

Do leta 1854. so na tem trgu kaznovali, to je šibali vojske zaradi manjših prestopkov. Ta kaznovalni postopek, ki se mu je reklo nemški »Spitzrutenaufen« (nekakšen prehod med palicami), se je izvajal, kakor mi je pravil pokojni oče, takole: Stotnja vojakov je dospela na trg ter se postavila v dve vrsti. Obsojenec z golim hrbtom je bil prisiljen, počasi korakati med razvrščenimi vojaki. Vsak izmed njih je imel šibo, s katero je moral pošteno oplaziti grešnika, kajti za udarjalci je korakal vojaški jetnikar ali profos, strogo pazječ, da je slehernik udaril po širokemu. Dotičnik, ki morda ni zadostil ukazani žalostni nagoli, je prejel nato sam enak »pobjoljšek«.

Na tem trgu je bil skorajda še do začetka tekočega stoletja v majhnem obsegu pravi »prater« po današnjem vzorcu, zakaj tu so se ustavljali lastniki cirkusov, zverinjakov, panoram, panoptikumov, komedij, muzejev, bazarjev, strelšči, vrtljakov in podobnih naprav za ljudsko razvedritve in razveseljevanje. V nastopnem naj bo osvežen spomin na nekatera posebno privlačna potujoča podjetja. Na trgu so se vgnedili cirkusi: v mesecu aprilu leta 1876. in tri leta pozneje v mesecu juniju Sidi; leta 1880. v mesecu juliju Fumagalli, a meseca oktobra Kreinber & Comp.; v mesecu novembru leta 1893. Conradini in meseca aprila naslednjega leta Amato. V juliju leta 1884. je bil videti na trgu Trabejev muzej voščeni podob znamenitih ljudi. Meseca oktobra leta 1888. in prihodnje leto v mesecu aprilu je obiskal mesto Jožef Strohschneider, ki je razkazoval svojo umetnost in svoje vragolije, nemara bolj povedano, izredno čudovito gibčnost in predrznost, na žični vrvi, napeti na visokih drogih in najvišjih hišah obkrožujočih trg. Po potresnem letu 1895. so se morala vsa taka in podobna zabavišča naseljevati večidel zgolj ob straneh tistega dela Lattermannovega drevedra, ki drži mimo Jakopičevega umetniškega paviljona proti »Unionski« pivovarni.

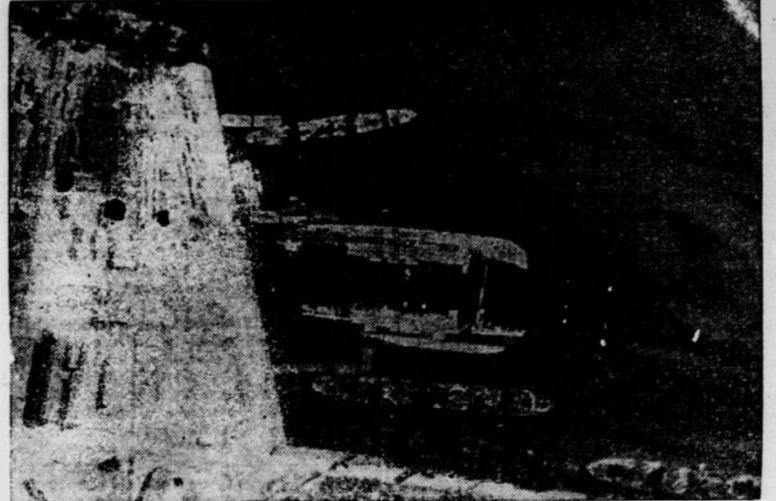
Po Rohidovih zapiskih je bilo pred letom 1789. za stolnico in škofskim hlevom 66 velikih in 16 manjših kramarskih lesenih lop ali lesenjač (barak), a za prvo zloženih še 75 stojnic, katere so postavljali do 1868. leta ob času letnih sejmov po več krajih mesta, zlasti pa na sedanjem Krekovem trgu. — Po drugim viru je ukazal leta 1800. okrožni urad mestu, da mora prestaviti sprej omenjene lope na današnji Krekov trg, kar se je izvršilo. V lesenjače so se vselejvali, kadar so bili veliki letni sejni, domači in tuji trgovci. Nekateri poslednjih so si postavljali kar lastne šotore. Nekajkrat so prišli na trg tudi židje v precejšnjem številu. Tako na primer o sv. Elizabeti 1906. leta »samoe dva in štirideset, menda zato, ker so mislili, da je Ljubljana s svojim prebivalstvom za njihove namene in preskušnje še več ko primerna.

Nekako izza leta 1886. ali 1887. je za-

sajen Krekov trg ob dvei straneh s lastnimi javori ali platanami v nadomestilo za poprejšnje mnogoštevilne vitke jagrede. Vojnjak, stojč na trgu med tremi košatimi divjimi kostanji z rdečimi cvetovi spomladi, je bil opuščen in zasut leta 1890. Postal je namreč nepotreben, ker je bil leto poprej, dne 29. junija, izroč en svojemu namenu s primerno slovesnostjo, povečevano s topovskiimi strelci z gradu, mestni vodovod. V spomin na ta dogodek, toliko važen in pomemben v preminemem pogledu na Ljubljano, je bil zgrajen na trgu velik vodomet. Njegov srednji curek je metal vodo do dvajset metrov visoko, medtem ko je brizgalo iz njegovega oboda vodo proti velikemu curku ali sredini velikanske posode štiri in šestdeset pramenčkov v lokasti obliki. Vodomet je je delal časoma bolj in bolj se razvijajočemu prometu na trgu napoto. Zato so ga leta 1908. odstranili, a sledivo za njim so na tleh še vedno nekotloro vidni. Iz istega razloga so posekali že krog leta 1901. vsako drugo platano, tako da so ostala od njihovega nasada v prvotni razdalji zgolj tri

sta tri drevesa, v katerih trškotni tlični sloer temu ali onemu nevšečna, vendar pa tudi nepotrebna hišca. Razen tega je morala mestna uprava prestaviti trženje s maršičim s tega trga drugam, ko je začela dne 6. septembra 1901 obratovati redno električna cestna železnica. Njena proga, vijoda se čez Krekov trg, pred škofijo in po vsem Mestnem trgu, je pregnala s teh prometnih žil vse, ki so nekod na njih kar koli prodajali, v druge mestne kraje in na druge tržne prostore. Ne ravno preveliko let za tem je bilo premeščeno s tega trga tudi prodajanje božičnih drevesec na Sv. Jakoba trg, od tu pa vsaj pred približno dvajsetimi leti v Zvezdo, na prostor med nunsko cerkvijo in domom Filharmočnične družbe. Veliko let pa se pristajajo na Krekovem trgu avtobusi, katere uporabljajo zlasti kmetski ljudje iz neposredne mestne okolice in z Dolenjskega, kakor tudi avtomobili, ki odvažajo in prvažajo, predvsem ob nedeljah in praznikih, izletnike in izletnice, o čemer pa seveda v časih, kakršne preživljamo, ni govora.

Alojzij Potočnik.

Pristanišče Bougie v Alžiru po italijanskem letalskem napadu: dva velika parnika sta se prevrnila.

Nega oči pozimi

Pozimi smo mnogo navezani na umetno razsvetljava. Dnevne svetlobe je mnogo manj kakor v drugih letnih časih. Zaradi tega je popolnoma naravno da živi naše oko v zelo neudobnih razmerah. So pa še drugi razlogi, ki vplivajo na naš vid. Toplina sobe odvaja iz človeškega telesa vlago in pri tem so prizadete tudi oči. Če se torej naše oko segreje zaradi ostre svetlobe ali visoke temperature, občutimo kmalu žgoco in pekočo bolečino zato, ker je v očesu manj vlage. Če se proces izsuševanja očesne vlage nekaj časa nadaljuje, nastopijo lahko vnetja.

Treba je torej da naše oči od časa do časa osvežimo. To storimo tako, da priva-

jamo očem hladnega zraka. Vsakdo ve iz lastnekušnje, da so oči občutljive tudi za spremembo temperature. Praktiki so tudi ugotovili, da oko pri umetni razsvetljavi več trpi kakor pri dnevnih svetlobi, ker ima svetloba umetne luči mnogo rdečih in rumenih žarkov, ki naše oko dražijo. Kdor torej dela pri umetni svetlobi, mu priporočamo, naj napravi od časa do časa odmori v svojem delu in naj se zatre v daljavo. Bleščeci papir slepi človeško oko, prav tako slabijo vid tudi pestre vezanine. Svetlobni vir, ki nam rabi, mora biti predvsem jaseen ne sme biti prebliizu nas in tudi ne sme biti preoster, da ne nastopijo poškodbe.

Obrtništvo na Dolenjskem

Novo mesto, 23. januarja. Morda še nikoli niso stala obrtniška združenja pred tako važnimi nalogami, kakor stojijo v današnjih časih. Danes so združenja tista več, ki posredujejo med svojimi člani obrtniki in oblastmi, katerim tolmači želje in težnje obrtnikov in v mejah možnosti izpolnjuje za svoje člane potrebni material. Na spodnjem Dolenjskem deluje po likvidaciji edino še obrtniško združenje v Novem mestu ter manjša združenja v Kostanjevi in Mokronogu. Novomeškemu združenju, ki je med vsemi največje in najpomembnejše, so bila konec leta 1940. pripojena še združenja krojačev, šivilj, čevljarjev, mizarjev, kovinarjev in združenje čevljarjev v Žužemberku. S pripojitvijo teh združenj je novomeško skupno združenje sprejelo več nje člani in premoženje, ampak tudi vse dolžnosti, pravice in bremena. S povečanem svojega delokroga je novomeško združenje postalo središče vsega dolenjskega obrtniškega gibanja in razvoj tega združenja najzgovorneje izpričuje stanje obrtništva na Dolenjskem.

Preureditvijo obrtniških organizacij v minulem letu je tudi vse delovanje bivših združenj začelo na čisto drug tir. Posebno velike spremembe je doživel višev novomeško skupno združenje obrtnikov. Stanovska združenja posameznih obrtniških skupin so bila pripojena temu skupnemu združenju že konec leta 1941., v teku minulega leta pa so se sploh vse obrtniške organizacije popolnoma reorganizirale. Najprej je bila izvršena centralizacija obrtništva. Vrhovna organizacija obrtništva je postala združenje industrijcev in obrtnikov, obrtniški odtsek za Ljubljansko pokrajino v Ljubljani, ki izdaja tudi za dolenjske obrtnike vse določbe in naredbe. Le na to organizacijo se morajo odslej obrtniki preko njenih poverjenstev obračati s kakršnimi koli vlogami. Po pokrajini je vrhovna organizacija ustanovila zlasti v večjih krajih in kjer so že prej delovala skupna obrtniška združenja svoja poverjenstva, ki po navodilih centralne poslujejo popolnoma samostojno. Tako poverjenstva so sedaj v Novem mestu, v Kostanjevi in v Mokronogu, kar najzgovorneje dokazuje moč obrtništva na spodnjem Dolenjskem.

V minulem letu je bilo v novomeškem poverjenstvu včlanjenih 544 mojstrov z 203 pomočniki in 302 vajencema, torej kar 102 mojstra več od leta 1941. V združenju je včlanjenih največ mlinarjev in žagarjev, in sicer 136, vendar imajo ti najmanj pomožnega osebja, ter zaposlujejo le 8 po-

močnikov in 5 vajencov. Sledijo čevljarji, 96 po številu z 58 pomočniki in 55 vajenci, krojači, 101 po številu in 34 pomočniki ter 98 vajenci, 88 kovinarjev z 20 pomočniki in 46 vajenci, vendar med njimi daleko prednjačijo kovači, ki jih je 65. Kovinarjem sledi mizarji (61), brivci (11), kolariji (17), peki (16), sedlarji in tapetniški (11). Vse ostale obrti pa ne dosegaajo številu 10, najmanj pa je izdelovalcev krede, pogrebni zavodov, sodavčarjev, sodarjev in pražilcev kovod, od katerih je pri združenju prijavljena samo ena obrt. Združenje ima še vedno svoj krojaški, čevljarški, mizarški, kovinarski, mlinarsko-žagarski in skupni odtsek.

V Združenju je bilo v preteklem letu sklenjenih 122 učnih pogodb, razveljavljenih pa 26. Največ pogodb je bilo sklenjenih v šiviljski stroki, in sicer 34, v krojaški 18, v kovinski 21, v čevljarški 18, v mizarški 14, v brivsko-frizerški 8, v kolarski 3, v pečarski 3, v mlinarski 2 in po ena v soboslikarski in v zapetniški stroki. Pomočniški izpit je položilo 88 vajencov in to v krojaški stroki 17, v kovinarski 17, v mizarški 13, v šiviljski 13 in 10 v čevljarški stroki. Obrtna pooblastila je prejelo lani 22 mojstrov, in sicer: 8 čevljarjev, 2 krojača, 1 šivilja, 2 brivca in frizerja, 1 slaščičar, 2 kovača, 2 mizarja, 1 predelovalec peska, 1 kolar, 1 pečar in keramičar, 1 knjigovodja in 1 dovoljenje za podružnico žagarskega obrta. Nadaljevanji obrta po vdovi sta bili prijavitelj dve, eno v krojaški, drugo v mlinarsko-žagarski stroki. Odjavljenih obrti je bilo 7, od teh ena podružnica, 1 zaradi smrti lastnika, 2 pa sta bili odjavljeni le časoma. Pomočnikov je bilo v preteklem letu na novo prijavijenih 207, odjavljenih pa 71. Največ odjav in prijavi je bilo v čevljarški stroki.

Mojstrski izpiti so se vršili v preteklem letu le enkrat. Vajencem in pomočnikom pa je poverjenstvo izdalo v preteklem letu 127 poslovnih knjižic. Zelo važno vlogo je igralo poverjenstvo pri raznih dobavah, ki se po večini vrše na nakaznice. Poverjenstvo samo pa je izdajalo nakaznice tudi za predmete, ki se dobe sicer še brez nakaznic, vendar pa je zaradi pravilne porazdelitve tega blaga bilo potrebno urediti dobavo po nakaznicah. Razen tega je poverjenstvo takisto posredovalo, izdajalo obrtnikom razna potrdila, izjave in pisalo prošnje za oblasti in tako v vseh pogledih skušalo pomagati obrtništvu v današnjih časih.

Gornje številke nazorno izpričujejo, kako veliko delo opravlja sedanje novome-

ško poverjenstvo med obrtništvom na Dolenjskem. Zaradi tega je bila topla pozdravljena in sprejeta zamisel odgovornih krogov, da so osnovali tudi v dolenjski metropoli, ki igra danes v pogledu dolenjskega obrtništva neprimerno važnejšo vlogo kakor prej, svoje poverjenstvo, ki skrbi in vodi vsa številna dolenjsko obrtniško družino.

Prof. Franjo Sič

Danes se bo ožak Abraham spet enkrat pošteno začudil, ko bo med svoje vojštake potrdil tudi profesorja Franja Siča. In začudila se bo z njim vsa Ljubljana in z njo številni njegovi prijatelji in znanci, bivše učenke in učenci, saj kar ne bodo mogli verjeti, da je temu prožnemu, dobrovoljnemu in živahnemu možu že potekala »dni lepših polovic«.

Jubilant, profesor državne trgovske akademije in abiturientskega tečaja zbornice TOI v Ljubljani se je rodil v št. Vidu nad Ljubljano očetu prof. Albertu, našemu zaslužnemu folkloristu in pedagogu, in materi Mariji roj. Trillerjevi iz znane Bergantove družine v Trnovem, blagi gospi, ki jo je kot agilno društvenko poznalo vse naše mesto. Edinec Franjo je študiral realko v Ljubljani in Idriji ter trgovsko akademijo v Pragi, kamor se je po prvi svetovni vojni vrnil na komercialni odtsek Češke tehnične, kjer je bil diplomirani. Sodeloval je pri ustanovitvi Trgovske akademije v Ljubljani ter je od leta 1918 poučeval še na licejskem trgovskem tečaju, rad pomagati tudi na drugih strokovnih zavodih in se ves čas plodno udeleževal kot bilancist, organizator in revizor. Več let je bil zaprišežen sodni izvedenec za knjigovodstvo in bilanc trgovalskih družb.

Zelo uspešno in spodbudno je ta naš prvi strokovnjak za knjigovodstvo vedu tudi sskal pero. Napisal je vrsto izvrstnih učbenikov in priročnikov: Knjigovodstvo I. in II. del (1921). Princip in teorija bančnega knjigovodstva (1923). Trgovska korendependa (z očetom, 1923), deset knjžic Knjigovodstva za samouke (1927), Knjigovodstvo za obrtno nadaljevalne šole in enoletne trg. tečaje (1931) in končno Trgovsko knjigovodstvo v štirih delih kot učna knjiga za trg. akademije (1937). Vse te njegove knjige odlikujeta jasna metoda in široka razgibanost. Prof. Franjo Sič, čigar strokovna usposobljenost je bila deložna najvišjega priznanja s tem, da je zasedel knjigovodsko stolico na pedagoškem tečaju ljubljanske univerze, je upoštevan avtor sistemske teorije in posebno saladne teorije, katero je obrazložil z barvno metodo.

Mnogo je pisal tudi v strokovne liste, tako v »Gospodarski vestnik«, »Trgovski list«, »Fotoamaterja«, »Bančni vestnik« in druge. Minuli mesec ga je kot priznanega strokovnjaka župan mesta Ljubljane poklical v Prehranjevalni odbor, kjer bo lahko s pridom uveljavljal svoje zamisli tudi na tem za sedanjdo dobo tako važnem poprišču.

Z zglodno vnmemo je vedno rad sodeloval v raznih družinah, kjer je imel tolikrat priliko pri izletih pokazati svoj organizatorski talent, pri slavnostnih prireditvah pa svoj neprekosljivi okus ter slikarsko in aranzersko nadarjenost.

Če omenimo še, da dosega prof. Franjo Sič kot pedagog izredne uspehe, da je le

malo učiteljev tako priljubljenih pri dijakih, kakor je on, in da je navzlic obilnemu vsestranskemu delovanju in zaposlenosti eden naših najprijetnejših družabnikov, če opozorimo končno na uspehe, ki jih je v zadnjih počitnicah dosegel pri mladih srčih kot iznajdljiv lutka, smo se obdolžili ugodnemu slavljencu ob njegovem srebnem jubileju, ki ga bo praznoval s svojo drago Franko, s hčerka Mito, glasbeno nadarjeno petošolko, in hudomušno Andico ter s številnimi dobri prijatelji, ki mu iskreno žele še mnogo zdravih, srečnih in uspešnih let.

GLEDAJŠČE

DRAMA

Torek, 26. jan. Ob 17.30: Deseti brat. Red Torex.

Sreda, 27. jan.: Ob 17.30: Zaljubljena žena. Red Sreda.

Četrtek, 28. jan.: Ob 17.30: Volja moža. Izven. Cene od 18 lir navzdol.

Jurčič-Golša: »Deseti brat«. 16 slik po Jurčičevem romanu. Osebe: Benjamin-Bratina, graščakinja-Gabrijeljčeva, Marica-Levarjeva, Balček-Bajda, Dolef-Lilpah, Piškav-Peček, Marjan-Verdonik, Martinek Spak-M. Skrbinek, Kvas-Drenovec, Krjavej-Cesar, sodnik-Nakerst, zdravnik-Košta, lektorica-Kraljeva, Dražar-Raztresen, Kričevič: Plut, P. Juvanova in Saincova. Režiser: prof. O. Šest; scenograf: inž. E. Franz.

Goldoni: »Mirandolina«. Prihodnja premiera v Drami bo znana Goldoničeva komedija »Mirandolina«, zgodba, ki obravnava snubljenje brhke krčmarice, ki ji dvoirjo razni kavalirji. Duhovita ženska, ki si izbere po zdramem čutu in pameti pravega moža, je osrednja ženska vloga, ki jo bo igrala Mira Danilova. Igro bo režiral Jože Kovič.

OPERA

Torek, 26. jan.: Ob 17. uri: Sestra Angelika 7. simfonija. Red A.

Sreda, 27. jan.: Ob 17.: Beg iz seraja. Red B.

Četrtek, 28. jan.: Ob 17.: Thais. Red Cetrtrek.

Petek, 29. jan.: Zaprt. (Generalka).

Sobota, 30. jan. ob 17.: Zemlja smehljaja. Premiera. Red Premierski.

G. Puccini: »Sestra Angelika.« Opera v enem dejanju. Osebe: Angelika — Ircybalova, Kneginja — Golobova, opatinja — Poličeva, sestra gorenca — Karlovočeva, učiteljica novink — Stritarjeva. L. v. Beethoven: »7. simfonija«, koreografija po originalni zamisli L. Mjasina v priredbi Maksa Kirbosa. Štirje stavki: 1. Poco sostenuto: Stvarjanje, 2. Allegretto: Zemlja, 3. Presto: Nebo, 4. Allegro con brío: Uničenje. Solisti: Bravnjarčeva, Japljeva, Kirbova k. g., Remškarjeva, Kirbos in Pogardar. — Dirigent večera: A. Nefat, režiser in inscinator opere »Angelika«: R. Primožič, zborovodja: R. Simoniti.

Premiera Leharjeve slovitte opere »Zemlja smehljaja« bo v soboto za red Premierski. V glavnih partijah: Mlejnikova, Čuden, Barbičeva, M. Sainc, Debevec in Anžlovar. Dirigent: R. Simoniti, režiser in koreograf: ng. F. Golovin.

KULTURNI PREGLED

Arnaldo Fraccaroli

Te dni je izšel v založbi »Dobre knjige« življenjski roman skladatelja Vincenza Bellinija, ki ga je pisal Arnaldo Fraccaroli. Roman, ki ima v izvirniku naslov »Bellini«, je objavljen v slovenskem prevodu pod naslovom »Nestanovitno srce«. Ne dvomimo, da bo Fraccaroli delo tudi v naši besedi našlo širok krog čitateljev, prav kakor v Italiji, kjer sodi Fraccaroli med najbolj čitane pisce.

Arnaldo Fraccaroli je tudi med najbolj plodoviti pisatelji. Do nedavnega je bil znan predvsem kot p'sec duhovito in s ostrim opazovalnim čutom spisanih reportaž o pogostih potovanjih po širnem svetu. Prepotoval je menda vse celine in svoja opazovanja strnil v dolgo verigo potopisnih knjig, ki imajo vse prednosti poučnega, zabavnega, vedrega in nevstijivega prikazovanja neznanh krajev, medtem ko kažejo duhovite in ironične pripombe o vsem, kar vidi, sliši in doživljuje ostri opazovalni čut. Že nst. v njegovih potopisnih reportaž so včasih odkritja avtorjevih spoznanj, čeprav čisto prav duhomošna. Naj navedem le nekatero njegovo potopisno zbirko: »Newyork, ciklon narodov«, »Holly-wood, dežela avantur«, »Ceylon, biser tropičnih krajev«, »Spinjala encantadora«, »Glojše, Parizi«, »Svetlobe in sence v Paragwayu«, »Vrsta Daljnega vzhoda«, »Otok lepih žensk« (Bali), »Smaragdni Budha«, »Klitajska, ki se izgublja« itd.

Pogosta potovanja in spoznavanje mnogih neznanih dežel so nudila Fraccaroliju priložnost, da je svojo pisateljsko fantazijo utešil z nekaterimi nenavadnimi novelami

nja, v obliki življenjskih romanov pa »Rossinija« in »Bellinija« v zbirki »Patriarhi italijanske opere«.

S prevodom »Bellinija« smo Slovenci došli pri Fraccaroli delo v našem jeziku. Nekaj njegovih ertic in novel je sicer že izšlo v nekaterih naših revijah in kolekdarih (tudi letošnja »Vodnikova pratika« objavlja neko njegovo humoristično ertico), a po teh skromnih odlomkih si nihče ni še mogel ustvariti sodbe o Fraccaroliju. »Nestanovitno srce« nam prikazuje življenje skladatelja Bellinija v tipnem Frac. carolijevem slogu, ki bi ga po nekaterih besednih posebnostih in stilističnih hudomušnostih smeli primerjati s slogom našega Milčenskega. Pri vsem tem pa podaja podobo svojega junaka zelo verno, držeč se virov, ki jih je črpal o skladatelju. Zato bi lahko njegovo delo o Belliniju imenovali veran življenjski v literarni obliki. O tem pa bo še besede v posebnem članku.

Tudi uprizoritve imajo svoje jubileje. Doseči sto predstav — to je že izreden uspeh v gledališcu, ki nima za seboj velemeta in v katerem je bilo deset, petnajset predstav iste opere v isti sezoni značilnega dogodek. Verdijevo »Traviato« je torej doživela na deskah naše Opere za naše razmere nenavaden »jubilej«. Pri tej stopici pa so vštete samo predstave od konca prve svetovne vojne do danes. »Traviato« so igrali v slovenskem gledališču tudi pred letom 1918.) Poleg Smetanova »Prodane neveste« je »Traviato« najbolj priljubljena opera v železnem repertoaru našega gledališča. Jubilej domače »Traviato« pomeni obenem zmagovalno Verdijevo glasbo, ki je prav v tej, danes že vesepovod ljudski operi

mojstrski izpiti so se vršili v preteklem letu le enkrat. Vajencem in pomočnikom pa je poverjenstvo izdalo v preteklem letu 127 poslovnih knjižic.

morda najmanj zahtevna, kar se tiče glasbeno-problematične plat, zato pa najbolj topla in človeško priskrča. Kolikokrat smo že slišali opero samo in nje posamezne arije in vendar se vedno znova predajamo čaru že dolgo znane, a neugnano kipeče strastne, zdaj preborno vesele zdaj otožne muzike, ki spremlja ljubezenske prigode lepe Violetle. Nedavna osvežitve naše uprizoritve z novo zasedbo Violetle in Alfreda — z Vidalijevo in Čudnom — je zopet zavabila »Traviato« staro občinstvo in si pridobila še novega — tistega, ki se — lačno lepe, opojne muzike in razkošja pariških salonov — tesni v dijaškem parterju. Ob spominu na sto predstav »Traviato« si je njena stara publika obujala zlasti odrski lik Zlgte Gjungjenac, ki je prav z Violeto in z Manon dospela na vrhunce svoje popularnosti pri nas in je znatno pripomogla, da so gledališki statistiki lahko že letos ugotovili nastopajočo stotico v dolgi vrsti »Traviatinih« predstav. K uspehu sedanje »Traviato« je tudi prispevala Debečeva režija, katere odlike je posebej opazil kritik milanskega »Corriere della Sera« Gabriele Baldini. Bleščeti vzor, ki ga je predlansko leto pokazala Ljubljani rimska Kr. Opera s svojo predstavo te Verdijeve mojstrskega, je tudi zapustil vidno sled.

Nedeljska stota predstava je znova potrdila neugnano »knavnost« Traviato«. Predstava je bila docela razprodana (prav kakor v Drami prva repriza komedije L. Prenerjeve »Veliki mož«). Pusto januarsko popolno z odjugo in zamračeno, žalostnim nebom je še samo vabilo v Taliijn hram, zlasti še pod tople žarke Verdijeve glasbe, za jubilej so okrasili rampo z zelenjem, med katerim so se bleščali zlati listi; sredi je

ležal velik venec z obilnim šopkom rdečega cvetja in z daleč vidno številko 100.

V vsem drugem se ni nič spremenilo. Predstava je bila na običajni višini. Ksenija Vidaličeva je — kakor že doslej — položila v Violetto ves svoj šarm, lepoto in bogato muzikalno izraznost svojega petja ter moč svoje igre. Kot Alfred je užijal s svojim glasom D. Čuden, čeprav to pot morda ni bil najbolj razpoložen. Posebno pozornost pa je občinstvo izkazalo Vekoslavu Janku, ki nastopa najdalje izmed vseh v tej dolgi vrsti sto predstav in ki je tudi zdaj vdušil za znano Arijjo Georgesa Gernonta v drugem dejanju dolgostranaplavz. V gledališču je bilo mnogo ploskanja in navdušenja. Teh troje vodilnih solistov je dobilo šopke in darove. Tudi dirigent Demeter Zebre, ki je vodil s skrbno pozornostjo orkester, je bil pred rampo dežežen močnega priznanja. Tako je torej poteklo skromno slavlje naše domače »Traviato« in ta rekordanka med operami bo zdaj nastopila drugo stotino.

Slikar Evgen Sajovic

Ob zaključku številnih letošnjih razstav mladega umetniškega rodu se je prekazal z 10 oljninimi deli, ki jih razstavlja A. Kos v prehodu nebotičnika, tudi slikar Evgen Sajovic. Skromnega, na zagrebški akademiji šolanega umetnika smo doslej običajno srečavali na razstavah Neodvisnih v Ljubljani in Zagrebu (1940), kjer je opozarjal nase in na svoj obetažji talent najbolj kot krajinar idiličnih, slikovito zajetih samot.

E. Sajovic razstavlja sedem krajinskih del in troje cvetičnih tihozitij, pa tudi sicer je obrnil v načinu motivnega izbora v krajini in po svojem preprostom, morda tokrat celo

Kronika

* **Smrt generala Bennati.** V Rimu je umrl general Luciano Bennati, eden izmed najboljših italijanskih topničarjev. Na pravil je mnogo odkritij, s katerimi se je okostila italijanska vojska. Pokojnik se je rodil v Milanu leta 1852, leta 1910. je bil poveljnik trdnjavijskih naprav v Placenzii, ob izbruhu svetovne vojne leta 1914. pa je bil pozvan za inspektorja v vojno ministrstvo.

* **Smrt publicista Cerquignina.** V Rimu je umrl po kratki bolezni 59letni publicist Ottorino Cerquignini, znan posebnost kot soodpornik lista »Domenica del Corriere«. Pokojnik je bil rojen v Perugiji ter je sodeloval pri številnih italijanskih dnevnikih in revijah.

* **Niz predavanj o nemški in italijanski kulturi.** V Rimu je bilo te dni odprto predavanje prof. Manacorde o nemški in italijanski kulturi. Zastopani je bil minister za prosveto in državni podtajnik tega ministrstva, navzoči so bili tudi predstavniki nemškega in japonskega poslanstva pri rimski vladi. Tudi madžarski poslanik je počastil predavanje s svojo prisotnostjo.

* **Prebivalstvo v času vojne.** »Gazzetta Ufficiale« objavlja dodatek k naredbi o civilni mobilizaciji prebivalstva v vojni dobi. Doslej so bili podvrženi odredbam za civilno mobilizacijo moški do 55. leta, nove odredbe pa določajo norme za civilno mobilizacijo pri moških od 14. do 70. leta, pri ženskah pa od 14. do 50. leta. Do 18. maja morajo občine izgotoviti spiske teh oseb.

* **Smrt v stotem letu.** V Omegni je umrla vdova Ana Zambarini, mati 12 otrok. Starica je utrkala sto let.

* **Umrla je nro za bratom.** V Genovi je umrl te dni 77letni železniški upokojenec Napoleone Francia. Mož ni bil oženjen, gosposinjstvo mu je vodila njegova sestra. Uro po bratovi smrti so tudi njo obšle slabosti ter je nenadoma izdihnila.

* **Otrok je pogotil uro.** 4letni Giancarlo Spozio iz Ronca pri Luulu je nedavno po nesreči pogotil majhno zapesno urico, ki je padla njegovi materi v umivalnik. S strahom so starši doznali, kaj se je zgodilo in so odpejali otroka v bolnišnico, kjer so dečku izpraznili želedec.

* **Mate, pazite na otroke!** V Napoliju je postal žrtev otroče razposajenosti 11-letni Aldo Inga. Igral se je s svojimi bratci na balkonu domače hiše, nenadoma pa je izgubil ravnotežje in padel na ulico. Zlomil si je tiličnik in oblezal na mestu mrtev.

* **S koščkom mesa se je skoraj zadušil.** 60letni Giovanni Costa iz Via Reggia bi se bil te dni skoraj zadušil s koščkom mesa. Zvečer je sedel k večerji na nekem čolnu, med jedjo pa mu je nenadoma položilo, da se je onesvestil. Tovariši, ki so prišli s kočijami na pomoč, so poklicali pristaneškega zdravnika, ki je ugotovil, da je zašel nesrečniku košček mesa v sapnik, ki je lahko povzročil njegovo smrt. S spretnim posegom je zdravnik rešil možu življenje.

* **Želve v Sredozemskem morju.** Italijanska vlada si že dolgo prizadeva, da bi urečila gojitev želv v Sredozemskem morju, s čimer bi bila podprta industrija, ki uporablja želvino olje. Doslej so morali uvažati želvino iz predelovalne iz prekomorskih dežel. Še pred začetkom sedanje vojne se je poskušalo želve aklimatizirati v področju

Sredozemskega morja. Od tega si v bodočnosti obetajo najlepših uspehov.

* **Velikanski obisk kinematograf v Nemčiji.** Oktobra lanskega leta je obiskalo nemške kinematografe 96,9 milijona ljudi. Število obiskovalcev se je v primeri s septembrom povzpelo za 10,2 milijona.

* **Most med otokoma Seeland in Møen.** Gradbena dela pri mostu, ki bo spajal otoka Seeland in Møen na Danskem, so v polnem teku. Računajo, da bo za veliko noč most izročen prometu. Stroški za nad kilometer dolgi most bodo znašali 7 milijonov danskih kron.

* **Zanimiva t žba.** Pred civilnim sodiščem v Venezii so obravnavali nedavno tožbo mladoletne Elettre Giraze, na katero je dne 17. julija 1941 padla železna ograja z balkona ljudske šole v ulici Giacinto Galina. Deklica je bila od železa močno ranjena na ramenih in na nosu. Ker so ji poškodbe skazile obraz, je deklin očie vložil tožbo proti mestni občini v Venezii. Tožitelji so zahtevali od občine oškodovano 152.711 lir za zdravljenje in 150.000 lir za skaženo lepoto. Sodišče pa je obsodilo mestno občino na plačilo 27.711 lir.

* **Hitro kaznovana roparja.** Dne 3. januarja sta v Nemčiji zaposlena inozemska delavca Van Leeuwen in Lardinoin umorila v vlaku, ki vozi med Oranienburgom in Berlinom, 31letno Stefanijo Fiedlerjevo in jo oropala. Po dejanju sta se morila vrnila v delavsko taborišče in si razdelila plen osmih mark in živilske nakaznice. Že nekaj dni po zločinu je berlinska policija izsledila morilca. Postavljena sta bila pred izredno sodišče, ki je oba obsodilo na smrt. Uro po razglasitvi sodbe sta bila usmrčena.

* **Vas stotetnikov.** Na Moravskem imajo naselbino Javornik, ki velja za enega najbolj zdravih krajev v Evropi. Skoraj vsi ljudje v tem kraju učitajo svetopisemsko starost in redko kateri umre pred svojim 90. letom. V 18. stoletju je divjala tod okrog strašna epidemija, ki je prizanesla edino prebivalstvo Javornika. Ljudje tega kraja so tako trdni in odporni, da jim niti prehlad ne more do živga. V Javorniku skoraj ni hiše brez stotetnika.

* **Prvine 85 se niso odkrili.** Nedavna vest švicarskih listov, da se je dvema fizikaradrijskega instituta v Bernu posrečilo odkriti prvino 85 in jo fotografirati, je bila netočna. Predsednik radijskega instituta in šef-zdravnik röntgenskega instituta v Bernu je dal javno izjavo, da je bilo poročilo preurajeno. Ni se zgodilo prvič, da je tisk javil odkritje prvine 85.

* **Mesečnica so sprehaja po strehah.** V Firenzi na trgu d'Azeglio so ljudje opazili te dni ob 5 zjutraj mladenko, ki se je sprehajala po strehah. Najprej so mislili, da se je revici zmešalo, pozneje so dooznali, da gre za mesečnico. Nesrečnica je po poklicu služkinja, stara šele 16 let in se piše Clara Mazzoli. Ko so jo vprašali, če ve, kaj dela, je zanikala vprašanje. Na prijemo prigovarjanje se je mesečnica podala s strehe na zemljo.

* **»Super« čaj je tip pravega ruskega (kolonijalnega) čaja.**

IZ LJUBLJANE

u— **Nova grobova.** Za vedno je zapustil svoje posestnik in obrtnik v Zatonu pri Sebenicu g. Ante Lisan. Na zadnji poti bodo blagega pokojnika spremlili na domačem pokopališču. — V 31. letu starosti je nenadno preminul g. Anton Martinjak, dolgoletni uradnik Kmetijske družbe v Ljubljani. K večnemu počitku ga bodo spremlili v turek ob 16. iz mrtvašnice na Viču na viško pokopališče. — Naj v miru počivata! Svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Namesto venca na grob g. spoda Ivana Merčuna** je družina Antčeva darovala 250 lir Podpornemu društvu na drž. klasični gimnaziji. Ravnateljstvo se za izredni dar najiskrejeje zahvali.

u— **Se dalje nad ničlo.** Kakor smo za beležili, je v letošnjem januarju živo srebro v nedeljo zjutraj prvič stalo nad ničlo. Prva letošnja pozitivna jutranja temperatura je bila 1,5 stop. C. Nedelja je bila prav topla in je sneg dalje kopel, da ga je ostalo le še nekaj malega na strehah in po ulicah. Ozračje se je ogrelo do 4 stop. C. Še nadalje se se rušili plazovi s streh. Ceste so blatne, kljub temu pa so Ljubljančani v nedeljo popoldne hiteli na izprehode, a marsikdo je moral preživetj nedeljo doma v postelji, ker ga je podrla lahna hripa. Tudi čez noč se je živo srebro vzdrazilo še nad ničlo in smo v ponedeljek zjutraj za beležili 0,8 stop. C.

u— **Učenci in učence pravoslavne veroizpovedi imajo v sredo, dne 27. m. praznik sv. Save.** Gospodje ravnatelj osnovnih

in srednjih šol so naprošeni, da objavijo to svojim pravoslavnim učencem in učenkam ter jim naroče, da se ta dan udeležijo službe božje v cerkvi sv. Cirila in Metoda ob 10. uri dopoldne. — Pravoslavna cerkevna občina.

u— **Na Sajovičevi umetnostni razstavi v salonu Kos, v prehodu Nebotičnika, si lahko ogledati del našega predmetja.** Razstavljena pa so tudi tri tihotajta. Opazujemo občinstvo, da bo razstava odprta le še nekaj dni.

u— **Na III. javni produkciji šole Glasbene Matice** bodo nastopili iz klavirskega oddelka gojenec naslednjih učnih moči naše Matične šole: Zorke Bradarčeve, Emilije Dernovškove, Silve Hrašovčeve, Oige Kolaričeve, Vide Šeskove, Viktorja Sonca in Milene Štrukljeve. Violinski oddelak je zastopan z gojenci, ki jih poučujeta: Jurij Gregorc in Avgust Ivančič. Nastopil bo tudi gojenec solopvskega oddelka ravnatelj Julia Betetta. Podrobni spored produkcije je na razplogu v knjigarni Glasbene Matice. Stane 3 lire in velja obenem kot vstopnica k III. javni produkciji, ki se bo vršila v sredo, dne 27. t. m. ob 18. v mali filharmonični dvorani. Ravnateljstvo vablja starše in vse prijatelje mladine k tej produkciji.

u— **Prepevedano sankanje v mestu.** Razen na dovoljenih krajih in na prostori, ki jih je mestna občina določila za sankanje, se otroci sankajo tudi po mestu po strmih cestah in ulicah ter ogrožajo promet. Zlasti se pa sami podajajo v nevarnost, da pridejo pod voz ali celo pod tramvaj. Posebno nevarno je ob cerkvi sv. Florijana, kjer se otroci sankajo po Ulici na Grad, prav tako v nevarnosti so pa sankaci tudi na Vodnikovi cesti, kjer s sankami lahko pridre pod tramvaj na Gosposvetski cesti ob cerkvi sv. Jerneja. Razposajeni veseli otrok ne ovira nevarnost, da lahko vsak hip pridejo pod vte električne cestne železnice ter tako nepremišljeno drve v veliko in celo smrtno nevarnost. Zupanstvo opozarja starše, da je sankanje v mestu prepovedano in kaznivo ter naj zato otroke strogo nadzorujejo, da ne bo nesreče.

u— **Opozorilo na kontumac psov in mačk.** Ker se je po kratkem času v Ljubljani primeril nov primer stekline, opominjamo vse občinstvo, naj se v interesu ljudskega zdravja vestno ravna po odredbah kontumaca psov in mačk, kj so bile izdane 6. novembra l. 1. Kakršen koli prestopok bo mestno poglavarstvo najstrožje kaznovalo, obenem bo pa lastnikom vzelo pse ali mačke ter jih brez izjeme takoj pokončalo.

u— **Kadar se splašajo konji.** Poročajo nam: V soboto zvečer se je pripetila na Tržaški cesti blizu električne ure huda prometna nesreča. Promet na živahnih cesti se je normalno razvijal, ko sta nenadno pridrevela s Ceste 29. oktobra dva splašena konja, ki so jima pene brizgale iz ust. Besni živali sta bili okromeni in sta vlekli za seboj odlomljeno oje, ki je z ropotom odskakovalo po blatni cesti. Splašena konja, bila sta krasna belca, sta odpekotala po Tržaški cesti proti tobačni tovarni prav v trenutku, ko je neki pašant prečkal cesto. Nič hudega slučci možak se je nenadno znašel pod konjskimi kopiti in oblezal s težko rano na glavi. Pri tem je tudi enemu konju spodrsnilo, da je padel, naker sta se obe živali ustavili, kar je nedvomno rešilo življenje nesrečniku. Pohvalno je treba pri tem omeniti veliko požrtvovalnost dveh italijanskih vojakov, ki sta nezavestnemu takoj priskočila na pomoč ter ga s pomočjo nekega civilista odnesla v bližnji frizerski salon, kamor ga je čez kakih pet minut prišel iskat rešilni voz.

u— **Nesreče.** Na cesti je padel in se poskodoval na nogi 44letni raznašalec listov Jakob Rozman iz Ljubljane. Na slamo-reznici si je porazil prste desnice 20letni posestnikov sin Ciril Ceržel iz Ljubljane. V kuhinji je padla in si zlomila desnico v zapustju 53letna žena pekovskega pomočnika Matilda Česnova iz Ljubljane. S krompom se je oparila po glavi in rokah 5letna hčerka postreščka Marija Peričeva iz Ljubljane. Jože Kos, 10letni sin delavca iz Ljubljane pa si je pri drsanju zlomil desnico. Ponesrečenci se zdravijo v ljubljanski splošni bolnišnici.

Z Gorenjskega

u— **Vzhodni front** je padel koroški rojak, vitez železnega križa Hari Polewacz, ki je bil odlikovan z zlatim nemškim križcem 1. in 2. stopnje ter z raznimi drugimi odlikovanji. Povečeval je po ku obožrožen oddelkov SS. Nadalje so padli 28 letni višji lovec Hans Simoner, 42letni narednik Franc Klingenstein, desetičnik Herbert Abfelter, 34letni planinski naddesetičnik Jurij Leban, 23letni desetičnik Alojz Rasch, 19letni topničar Hans Jürgen Weiss, letalski

Italijanski MAS odhajajo na vojna dejanja v Sredozemsko morje

narednik pri stroglavcih Jožef Wider, 26letni podčastnik Peter Groll, 21letni sanitetelec cand. med. Hans Hainburger, desetnik Franc Kolpič, 22letni prostovoljec pri SS Rudolf Pletschnigg in nadzornik ranjenec Rudolf Stokl.

u— **Na Jezerskem se je poslovlj orožniški vodja in krajevni skupinski predsednik Janez Eger.** Njegov naslednik je Jože Winkler, vodstvo krajevne skupine pa je prevzel Edvard Warenberger.

u— **Na Koprivniku se je prilježen prvi vaški večer.** Iz Bohinjske Srednje vasi je prispevala pevka skupina mešanega zborja iz Bohinjske Srednje vasi. Kljub ostremu mrazu v dolini je izletnike proti Koprivniku gredo toplo planinske snene. Užitka poln je bil pogled z Vodnikovega razglednika na poledele Bohinjsko jezero in na sveže zasnežene velikane Julijskih Alp. V ljudski šoli na Koprivniku so se zbrali vaščani in sosede iz Gorjuš. Pevska skupina je prepevala ljudske pesmi; prikazani so bili nekateri stari ljudski plesi. K prireditvi so prispeeli tudi razni izletniki na smučeh.

u— **Zasedanje občinskih komisarjev iz vsega krajskega okrožja** je bilo te dni v hotelu Evropa v Kranju. Poročevalec Bretschneider je predaval o bistvu in vsebini nemškega občinskega reda. Razmotrival je glavne določbe nemškega občinskega reda, v kolikor se tičejo Gorenjskega. Novi občinski red bo uveden na Gorenjskem, če bodo ustvarjeni vsi pogoji za občinsko samoupravo. Drugi govorniki so obravnavali peregčede gorenjskih občin.

u— **V podarju** je sklical krajevni vodja Sternad svoje očje sodelavce v zbor. Pregledal so lamsko delo in sklenili, da se gradnja ceste v občini nadaljuje s podporo okrožnega vodstva v Radovljici. Prihajajo se tudi dela za zednostno preskrbo raznih delov občine z vodo. Na koncu so si ogledali službene prostore raznih oddelkov Stranke in prostore za novi otroški vrtec.

u— **mlade učiteljice z Dunaja** so prišle v kamniško okrožje. Dodeljenih je bilo 16 učiteljskih kandidatkinj. Sprejel jih je deželni svetnik dr. Dvjak, naker jih je razdelil okrožni šolski svetnik Praseh na posamezne šole. Popoldne so bile pripravljene sani, naker so se mlade učiteljice odpeljale v razne vasi zasneženega obmejnega okrožja.

u— **V št. Vidu** nad Ljubljano je umrl v starosti 74 let Franc Merhar, ki je bil pri krajevni skupini brezplačno v častni službi zaposlen kot sluga. Zeloda je ka kap. — Zenska voditeljica ga. Klara Treo je zaradi boleznih odločila svoje mesto. Njena naslednica je Ana Jatho.

u— **Na tragični način** je izgubila življenje nesrečnica pomočnica Marija Jerebova v šenčurju nad Kranjem. Hotela je ogteti svojo kamilico z zasnilo pečico. Napolnila je veliko lincec z žarečim ogliem in ga postavila zraven postelje. Pončilo jo je zažulil ogljivok oks in so jo zjutraj našli mrtvo. — V Srednji vasi je umrla 84letna Marija Kuharjeva.

Iz Spodnje Štajerske

u— **Odlikovanje.** Z železnim križcem 2. stopnje je bil odlikovan planinski lovec Robert Jug, doma iz Ruš. Kmalu po zasledbi Spodnje Štajerske se je prigrabil kot prostovoljec k motoriziranim edincim in je bil od julija 1941 dalje leto dni na Nizozemskem, v Belgiji in v Franciji. Nato je bil dodeljen bataljonu planinskih lovec. — Z železnim križcem 1. stopnje pa je bil odlikovan poročnik Eduard Girstmayer, sin pokojnega hišnega posestnika iz Maribora. Križec 2. stopnje ima že ob lani.

u— **Novi grobovi.** V Mariboru so umrli: 60letni upokojeni polkovnik Alojz pl. Mar-

kovitch, ki so ga prepeljali k upepeljitvi v Gradec, dalje 77letna vdova delovodje Marija Köhle, 55letni ključarski mojster Jože Meier ter ga. Stefanija Mikeličeva-Orovičeva, mestna uradnica. Dne 20. t. m. je umrl v Mariboru po daljšem trpljenju upokojeni višji poštni kontrolor Anton Kuss, ki je bil posebno znan v Meljski četrti. Po rodu je bil iz Celovca in je svojčas služboval v trdnjavskem mestu Trebinju. Leta 1925. se je kot upokojenec naselil v Mariboru. — V starosti 48 let je umrl v Krškem po kratki bolezni kočevski priseljenc Rihard König. Pred preselitvijo je bil znan kot posestnik in gostilničar v kočevski okolici ter je dalje časa pripadal občinskemu svetu za Kočevje-okolico. — V Pekarjih pri Mariboru je umrla 70letna posestnikova žena Elizabeta Janžekovičeva. Nadalje so umrli v Mariboru 32letni delavec Franc Lorbar, 55letna vdova poštnega uradnika Marija Pevecnikova, 50letna upokojenka Neža Ungerjeva in 77letna gospodinja Elizabeta Ferkova.

u— **Gošpa Roza Rainerjeva** †. Po daljšem bolehanju je umrla prejšnjo nedeljo 24. t. m. v Rajhenburgu ob Savi ga. Roza Rainerjeva, vdova po pokojnem postajenačelniku. Ugledna gošpa se je rodila pred 70 leti v Priblodi družini v Brezčah. Ko je bil g. Srečko Rainer, ki ga je poznalo vse Posavje po lepem, prijetnem značaju, zlasti tudi kot ljubeznivega tovarša pri lovu in ribolovu, še mlad železniški uradnik v Zalcu, jo je povelj pred oltar. V sročnem zakonu se jima je rodilo šest otrok in sicer štirje sinovi in dve hčerki, ki sta jima skrbna roditelja kar najlepše ugledala pot v življenje. Odkar ji je leta 1935. v Ljubljani umrl soproj, je začela tudi gošpa hirati. Po aprilskem prevratu je prišla v Ljubljano, od koder pa se je pred meseci spet vrnila v Rajhenburg, da bi preživela dobo, ki ji je bila še odmerjena, v prijazni lastni vili »Mojmir«, katero sta z možem z vso požrtvovalnostjo zgradila pred nekaj leti na prijetnem polju blizu rajhenburške bazilike. V naročju sina in hčerke, ki živita v Rajhenburgu, je gošpa v miru izdihnila in so jo v turek 19. t. m. ob spremstvu številnih pogrebcev preložili k večnemu počitku, ob strani ljubljenskega soproga. Številni znaneci in prijatelji Rainerjeve družine bodo ohranili pokojni gošpe lep spomin, njenim dragim pa velja naše odkritosrčno sožalje!

u— **Nova posebna znamka.** Za 31. januar 1943, ko bo desetletnica, odkar je prišla narodno-socialistična stranka v Nemčijo na vlado, bo izdana posebna znamka za 45 pfenigov z dodatkom za 96 pfenigov. Nariš je izdelal monakovski umetnik Gottfried Klein. Predstavljena so brandenburška vrata v Berlinu. Znamka se bo prodajala od 26. januarja do 15. marca.

u— **V mariborskem gledališču** imajo v naslednjem januarskem tednu na sporedu naslednja dela: Operetno burlesko »Veseli poštepuh«, opero »Tosca«, dramo »Via mala«, baletni večer in igra »Štajerski kladivarec«.

u— **Z roko v stroj.** 12letni cestarjev sin Stanko Mursec iz mariborske okolice je pomagal pri napravljanju reza, Siromak pa je preglobko segel v stroj in si je nevarno poškodoval prste na desnici. Prišel je tudi 30letni kovač Alojz Rojko, ki se je pri padcu nalomil nogo. 47letna mariborska pospravljalka Julka Ogričkova si je poškodovala desnico in si zadržala kri. 47letni železničar Martin Zimmerleit iz Lažersperka je pri delu tako nesrečno padel, da si je pretresel možgane.

prevoč enostavnem formalnem prikazu svoj bolj razumsko senzibilni odnos do narave. Kako brezbrižno urejen je bil na primer umirjeni kompozicionalni sestav na slikarjevih znanih delih »Domačija ob vodi« ali na »Golovcu«, ki ga je pokazal v zimski varianti v »Stroliški ulici«. Prav isto skalo občutja, le v hladnejši in objektivnejši »plastični« obliki barvnega izraza bo odkril gledalec v sorodni motiviki predmetnih samotnih cest in koticikov, ki jih je tokrat Sajović poiskal v »Ulici v predmestju« (Podmilščakova ulica s Krimom v ozadju), v »Podmilščakovi ulici«, »Domačiji v Trnovem«, »Ribniku« ali na primer v »Akacijah«. V obeh občestnih motivih ljubljanskega predmestja obdajajo ulico na levi in desni mirne svetle ploskve hišnih sten, ki so zavestno oblikovane kot prostorna oporišča globinske konstrukcije, ki ji ne gre toliko za barvno izraznost enotnega svetlobnega ozračja krajine. Poslednji moment je še najbolj viden v mehkejši in tonsko globlji »Ulici v predmestju«. Zelo ubrano je zaključena poljska pot z drevesom v osredju na nežnem dekorativnem »Motivu z Dolnjaške«. Poletno zelenje »Akacije« in drevja ob »Ribniku« je slikarju obviselo med zunanjo stvarnostjo predmeta in med slikarskim pojavom neke rablo se napovedujoče ekspresivnosti, toda v jesenski razpoloženi »Domačiji v Trnovem« n v ljubo preprosti »Krajini« je slikar v svojih namerah jasnejši in bolj dočuden v sredstvih prebivanja materialne tehnobe. Topleje se življev Sajovićev kolorit tudi na »Krzantemah«, ki so simpatične ravno le zavoj omeja notranjega počutja, ki ga premore izraziti od časa do časa v različnih dnevih in umirjenosti. »Struktura«. Tudi sveče svet

je rožnatih »Najeljnov« pred črnim ozadjem kaže, da se razvija in pripravlja v mladem slikarju svojevrstna umetniška narava, ki je na svoji današnji stopnji bolj refleksivno zapeta kakor pa fantazijsko sproščena. F S—c.

Za našo samoraščo lovstvo besedo

IV.

O »gobastem naglavju itd.« sem že obrazilil svoje mnenje v Lovcu 1940: »Srnjak gobavec«.

Kaj je to »svitkova kost« na zadnji smrti nogi? V Pieterščiku najdem: svitek der Atlas t. j. kost tik pod lobanjo = prvo vratno vretence. Atlas je bil grški bog, ki je nosil nebesni svod; svitek pa je obroč iz suknja ali čunja kot podlaga za na glavo pod škaf, košaro. Svitkova kost za prvo vratno vretence bi se nekam bila, seveda v obliki »svitkaste koste«, ker je svitku podobna, na nogi pa ne znam ž njo nikamor. — Takisto ne vem, kaj naj bi bila na isti sliki »somernica prepones«. Prepona je plstihasta mišica med trebušno in prsno votlino, njene »somernice« pa ne poznam.

To, kar je na srnjakovi sliki označeno kot »spolovilo samca«, je srnjakova žila, ki jo ima Lokar pravilno pod uvodnico »žila«.

»Kapica« je nekaj na sliki med zadnjim rebrom in hrbtiščem. Kaj naj bi to bilo, mi je nejasno, te oznake ne poznam niti iz anatomije, niti drugače.

»Strelna svetloba« je dobesedna prestopna nemškega Schusslicht. Jaz bi tu rekel strelni vid in strelno vidljivost: lovec ni-

ma strelnega vida, da bi mogel meriti, daljnogled ima dobro strelno vidljivost. »Strelna žebina« (bolje: strelni žleb) ni Schusskanal, saj je zgoraj odprta, temveč Schussrinne; Schusskanal je strelni predor, saj je zgoraj pokrit.

Da bi kdo rekel odprtini, ki jo pusti pri zaklonu, da lahko strelja skozi njo, »strelnica«, še nisem čul; meni je znana za ta pojem strelna lina.

»Sportočisto mišljenje«, da se sklada z vsemi športnimi načeli. Če je res, tedaj je športno, če ne, je nešportno. — Takisto ravna pravi lovec po lovski, lovsko prav ali lovsko pravilno, lovsko pravilnost all nelovsko, lovsko neprav, nepravilno, lovsko nepravilnost, zgrešenost, ne pa slovsko pravilno »waidgerecht«, slovsko pravilnost, kakor ima Lokar, resda samo enkrat.

Zival, ki se naglo giblje, da je »urnohodna«. Ali ne bi bilo čudno, če bi vzeli to za vzgled in rekli ribi, da je urnoplavna, zajcu, da je urnobežen, veričiču, da je urnoplezna, lastovici, da je urnoletna! Saj je dovolj in dosti lepše: uren, hiter, nagel, gibčen?

Zival je parkljata, če ima parklje, dlakava, če ima dlako — parkljast je parklom, dlakast dlaki podobem. Hudič na sliki je rogāt, repāt, kopitāt, ne pa rogāt, repāt, kopitāt!

Cisto nejasno mi je, zakaj naj bi bila divja koza, ki čuva nad kozjo čredo na planini, »vezbarica«, saj vendar nikogar ne vežba! Naši gorski lovci imajo za to gotovo primerno oznako: po mojem bi se imenovala taka žival: opezovalka, ki opezuje, stražarica, ki straži, varuhinja, ki varje, brilježarica, ki zabilježga, kedra opazi kaj sumljivega, vodnica, ki čredo vodi. »Lisico v listni, jazbeca v jazblini zad-

miti.« Za to sem že večkrat čul: izpodkuriti in izpodkaditi. Pri zadnjem moramo paziti, da ne zamešamo: koga ali komu pokadimo, kadar mu izkažemo čast in slavo, podkadimo mu, kadar mu damo kaj pod nos; lisico jazbeca pa izpodkadimo, kadar jih z dimom preženemo iz njihovega domovanja. Dr. Mirko Černdel

ZAPISKI

Eksistencializem v Italiji

Filozofska smer, ki jo zastopa zlasti nemški modroslovec Heidegger in ki ima svoje predhodnike v Kirkegardu in še v nekaterih filozofih, je vzbudila v zadnjem času v Italiji posebno pozornost. O tem priča Enza Pacija v Padovni izišli spis »L'esistenzialismo«, ki ga je objavil prekaljal v eni zadnjih števil »Meridiana di Roma« Giulio Alessi. Pisce sklepa svoj članek, da je eksistencializem »filozofija, ki se je rodila pod zvezdami Pascala in Dostojevskega, Gabrieleja Marcela in Kasserja, Filkeja in Georgeja in danes odkrito izjavlja, da je infimno povezana z našo poezijo, zato je vredna zanimanja kritikov, pesnikov in umetnikov. Če je po Paciju v eksistencializmu filozofska utemeljitev modernih struj v poeziji, glasbi in slikarstvu, je samo ponovno dokazano, kako povezani so nekateri miselnih in estetskih toki. O velikem zanimanju intelektualne Italije za eksistencializem, ta po svoji moderni obliki izasito germanski filozofski pojav, pa preča rimska revija »Primate«, ki je začela objavljati v zadnji številki anketo z naslovom »L'esistenzialismo in Italia«. Uredništvo pravi v uvodu: »Med kulturnimi pojavi današnjega italijanskega duhovnega življenja je eksistencializem neke vrste odkritje. Kakor koli že presojamo to filozofsko smer, ne moremo nikakor zanikati, da se pojavljajo nekateri nagibi k nji tudi izven ozkega kroga specialistov. Umetniki in kulturni delavci, prav kakor filozofi raznih smeri, se bavijo z eksistencializmom in vidijo v njem bodisi dokument današnje krize, bodisi poizkus, da si razložimo največje duhovne pojave. Opaziti je, da za razliko od drugih dežel stremi italijanski eksistencializem po konstruktivnem in pozitivnem dojetju resnosti.« Uredništvo je začelo anketo o eksistencializmu s prispevkom »dveh filozofov: Nicole Abbagnana in Enza Pacija« — dveh, ki sta si pridobila v Italiji največ zaslug za izgradnjo in razširjenje novega filozofskega nazora in njegovih miselnih metod. K anketi se bomo informativno še vrnili v tej kroniki, ko bodo izjave o eksistencializmu zaključene. »Primate« je priredilo lamsko leto podobno anketo o romantiki in klasicizmu v današnjem času. Tudi anketa o eksistencializmu se tiče nekaterih zgodnjih problemov sodobnosti, predvsem današnje odnosa do resničnosti in problema spoznavalne objektivnosti — torej vprašanja, ki je temelj slihernega filozofskega utemeljenega svetovnega in življenjskega nazora. Tudi v vojnem viharju ostajajo nekateri stvari večne in nekateri vodje mirne; tudi v vojnem času se iščejo nove formulacije nekaterih neresnih in neresljivih problemov človeškega spoznanja o sebi in o vesoljstvu.

Herman Abendroth, ki je kot kapelnik slovečega »Gewandhaus« v Lipskem štet med najodličnejše sodobne dirigente, je 19. t. m. praznoval 60 letnico. Nemški listi obširneje poročajo o pomenu njegovega dela za nemško glasbo.

Napredek higiene

VII.

Nasli okužbe s tuberkulozo

Tuberkuloza je prvem kužna bolezen kakor smo videli pri tuberkuloznega obolenja brez bacile tuberkuloze. Važno pa je vedeti, da je bila tuberkuloza izredno razširjena, tako da jo na mestni prebivalce nikakor ne more izemiti. Izvor virulentnih bakterij je človek ali žival (govedo v 2% obolenja), ki ima obdobje tuberkuloze, druga tuberkuloza ni kužna.

Čim mlajši je človek, tem lažje se smrtno okuži. Tako na primer dojenček, če ga prahom v oči ali v druge otvorne poti (pri jemanju materinih mlečnih žil), lahko vdiha ali požve virulentnih bacil. Če ga umori (tuberkulozna mrtva). Majhno dete se plazi po tleh, umarže si prste s pljučni prahom, z bacili, prste nese v usta in se okuži, lahko dobi žlezno, sklepno ali kožno tuberkulozo itd.; v poznejši dobi, ko se že samostojno giblje na zraku, je dete že odporniš in se mu tuberkuloza pojavlja največkrat v limfatičnem aparatu. Otečeno mu žeze na vratu in na pljučih. Usmiljenke, ki stržejo na oddelkih tuberkuloze po bolnicah, sanatorijih, dobe često kožno, sklepno in pljučno tuberkulozo.

Jasno je vsakomur, da je nujna državna in narodna preobnova, da se vsa odprta tuberkuloza osami (izolira) tako, da ni nevarna okolici. Večina držav na svetu pa je se zelo dolgo od tega dala in v nekaterih (Italiji, Švedski, Nemčiji) že resno prizadevajo v tem pogledu in se je morbidnost (števílo obolenj) in mortalnost (števílo smrti) v teh državah že znatno zmanjšala. Bivša Jugoslavija je bila močno okužena država s 60.000 za tuberkulozo umrlimi leto za leto. V Nemčiji znaša števílo za tuberkulozo umrlih 55.000 na leto.

Kakor rečeno, prodira bacil tuberkuloze v naše telo bodisi z umazanijo (dete in odrasli nese z neumitimi pesti bacile v usta), ali pa ga človek vdiha (kapljična infekcija). Odprta pljučna tuberkuloza pljuje, kašlja in izdihava tuberkulozne bacile v milijonih v svojo okolico. Bacili padajo s prahom na tla in se držijo v prahu — ako nima pristoja sonce — mesece in meseca. Prah s solnim pometanjem dvigamo in ga vdihavamo. Zanjaki tega bo vsakomur umljivo, da je nevarno bivati skupaj v isti sobi z jetičnim bolnikom, nevarni so tudi vsi pršni lonkani (telegrafnice, industrije, ki so združene s prahom kakor: predilnice, tobačne tovarne, kovinska, kamnoseška industrija itd., industrija s prahom sploh).

Vedeti moramo, da se naseli bacil tuberkuloze v oslabljenih organih in so zlasti nekatere pljučne bolezni zelo nevarne, kakor na primer ošpice, španska in dušljivi kašelj, pa tudi pljučna, vnetje porebrnice itd. Po teh boleznih so pljuča kakor pogojna njiva in se kaj rad naseli bacil tuberkuloze — najsi pride od zunaj ali naj izvira iz staroga tuberkuloznega ognjišča, ki je bilo do zdaj obdano in prevlečeno z apnenim odelkom. Težko pljučno obolenje je ta oklep razjedilo, virulentni bacil je postal prost in se naglo množil in oslabili pljučni tkani. Zato je treba pri teh boleznih posebno paziti na čistoto zraka, da vsi oboleli organ čimprej opomore. Pri vseh pljučnih obolenjih je eden izmed najboljših protidrehtev čist zrak in bi bilo brezpogojno zahtevati, da so bolnice za te bolezni v posebno ugodnem, t. j. posebno čistem in sončnem ter obenem brezvetrnem podnebju.

Vzlic vsem opisanim velokomnim spoznanjem stoji dandanašnja medicinska znanost, kakor se predava na medicinskih fakultetah, še vedno pred veliko navidezno uganko. Ogromna večina ljudi se v svojem življenju, večinoma že v mladosti, okuži z bakterijo tuberkuloze, njih velik del pa nikakor ne oslabi vsaj navidezno ne oboli. Ima sicer tuberkle, kakor jih pri obdukciji lahko vidimo in dokazemo, da so v njih še živi bacili. Toda kakaj nekdo oboli, drugi pa ne? Očitno gre tedaj še za druge globoke vzroke.

Večina fitozoologov (jetikoslovcev) se še dandanes ne more otresti priljubljenega in najdobrejšega mišljenja, ki pravi, da obstoji nasproti tuberkuloznemu obolenju. Kakor so pred razkritjem Roberta Kocha smatrali tuberkulozo za dedno bolezen in je bilo to dogmatno podobno smrtni obsojbi (prave dedne bolezni so nezdravljive), tako se večina fitozoologov še dandanes zavzema za nekako prirojeno ali pridobljeno dispozicijo k tuberkulozi. Po mojem mnenju je tako naziranje zgrešeno.

Predvsem je znano, da oboli za tuberkulozo lahko tudi krepak in odporen človek, če pride v neugodne okoliščine, čeprav v vsej rodbini doslej ni nihče umrl za tuberkulozo. Pastirski narodi, n. pr.: Eskimci, Lapponci, Indijanci itd., ne poznajo tuberkuloze. Ako pa so ustali in naselili v trajnih bivaldišnih v svoji primitivni stanovanjski kulturi in nehijskih domovih, se pojavi tuberkuloza v najhujših endemijah in kosi rod za rodom. Ali gre tudi tukaj za dispozicijo?

Po Robertu Kochu je jasno, da je slednji vzrok tuberkuloze predvsem okuženje z bakterijo tuberkuloze. Jasno je, da bo napovednik tudi najmočnejša konstitucija, če se tako okuženje vrši dan za dnem. Za izpostavljenost (ekspozicija) je prav gotovo največje važnosti. Edino pravo sredstvo proti ekspoziciji je naravno: izolacija (osamičenje) vs odprte tuberkuloze.

Redka izjema je, da se človek rodi jetičen. Tudi od matere, ki nekaj tednov po porodu umre za akutno tuberkulozo, je dete zdravo in ostanje pri pravilni negi popolnoma zdravo in brez vsake tuberkuloze. Kje je tu dispozicija?

Vzlic temu se čudimo opazovanju, da često ostanejo po smrti jetičnika sostanovci (oče, mati, bratje, sestre) zdravi. Vse to je lahko umljivo, če pomislimo, da se večina človeštva s tuberkulozo v teku svojega življenja okuži, da pa klinično ne oboli. Ti ljudje so odporni proti tuberkulozi.

novoga okuženja, kakor na primer poznamo več bolezni, ki — prestane — zapuščajo imunost (n. pr. ošpice, pegavec, škrlatica, koze itd.).

Kje je tedaj globoki vzrok dejstvu, da nekdo oboli za tuberkulozo, drugi pa — enako izpostavljen infekciji — ostaja zdrav? Turisti, lovci športniki nikdar ne obole za tuberkulozo, kar velja sploh za ljudi, ki se mnogo gibljejo v čistem zraku. Videti je, da jim redno gibanje v naravi daje popoln odpor proti naselitvi bacila tuberkuloze v njih organih. Prebivalci nekaterih gorskih krajev so absolutno odporni proti tuberkulozi. Ako pa se preselijo v dolino in vstopijo na primer v kako prašno industrijo, zapadejo okužbi s tuberkulozo takoj. Dijački, šivilje in drugi poklici, ki stano bivajo v zaprtih sobah in niso prijatelji narave, se kaj kmalu okužijo s tuberkulozo.

Na splošno se lahko reče, da je treba globoki vzrok tuberkuloze iskati v trajnem bivanju v nečistem zraku. Človek ki se vedno giblje v naravi, je odporen proti pljučni, kožni, sklepni in vsaki tuberkulozi sploh, drugi pa so oboženi. To dejstvo je posebno važnosti tako za posameznika kakor za rodbino, narod in državo. O samobrambi jetičnega okuženja bi moral biti vsakdo že v šoli temeljito poučen, da bi se znal varovati v življenju morilke tuberkuloze. Važno je vedeti, da umirajo za tuberkulozo ljudje vsake starostne dobe od dojenčka do starca. Največje nesrečo pomeni smrt mladega rodbinskega očeta ali matere, pa tudi sicer so žalostni smrtni primeri mladenk okoli 20 let ali abjurirjenov gimnazije, kar se še dandanes prav često dogaja.

Kakor že rečeno, pri tuberkulozi ne poznamo neokuženjivosti, pač pa odpornost. Če je naše telo utrjeno na svežem in čistem zraku, zlasti še na planinskem zraku in soncu. Zato mora naše telo biti od nežne mladosti dalje v tem smislu odgojeno in negovano. Postanimo in ostanimo ljudje, ki živimo čim največ v naravi. Otroci kmetov v hribih so od nežne dobe na čistem zraku, so rdečični zdravi; otroci mesta in industrije pa živijo v umazanem zraku in so zato močno ogroženi. V zadnjih desetletjih se tudi pri nas razvija šport, ki je zaradi gibanja v naravi izredno ugodna obramba proti tuberkulozi. V prejšnjem stoletju je bila med Slovenci najbolj razvita orodna telovadba, slednja se je pozimi vršila po telovadnicah. Marsikak odličen telovadec je v mladih letih umrl za tuberkulozo. Živel je pač mnogo ur v umazanem zraku (prah v telovadnici), njegova pljuča so oslabela in postala neodporna in se slednjič v njih naselila tuberkuloza. Športnik je proti tuberkulozi zavarovan (hrabilovec, smučar, plavalce, kajakovec, letalce itd.).

Kakor tedaj vidimo, je obramba proti tuberkulozi zelo jasna in vsakomur omogočena. V normalnih časih se nudi pač sleherniku prilika, da dela izlete v naravo; zlasti smo v tem pogledu na dobrem Slovenci, ker je naša domovina gorata in je povsod obilica gozdov, polnih čistega zraka in celo ozona (čistika O₃). V nižinskih predelih (Banatu itd.) je mnogo več tuberkuloze kakor pri nas v Sloveniji. Nobenemu Slovencu bi ne bilo treba, da zapade morilki tuberkulozi. Zal, organizacija javnega zdravstva pri nas še ni bila tako daleč, da bi se vsako dete udeležovalo v naravi. V naših krajih še ni nobene gozdne šole, ki bi bila postavljena sredi gozda, lahko pristopna deci iz mesta. V njih bi se putk vršil na prostem, kjer bi ostali otroci ves dan tamkaj obodavali, telovadili in se igrali. V gozdno šolo bi se pošiljala vsa slabotna in za jetiko obolela deca. Poznamo pa že nekaj let počitniške kolonije, kamor z velikim uspehom pošiljajo šolarje s pričetki tuberkuloze. Seveda bi bila stvar organizacije, da bi v takih kolonijah našla prostor vsa slabotna in za tuberkulozo obolela deca. Se vedno se polaga prevelika važnost na higieno selišč in industrijskih krajev — ceste niso tlakovane, motorji dvigajo prah, dimniki valé saje v okolico. Mesta bi morala imeti posebno industrijsko četrt na kraju, kjer veter odganja dim od mesta proč.

Prav v stanovanju je takisto nevaren za pljuča in jih slabi, kakor se v njih naseli bacil tuberkuloze. Stanovanjska higiena tudi še ni dovolj globoko prodrla med narod, dajši so današnji stavbeniki že mnogo bolj poučeni o higieni. Kot obramba proti tuberkulozi je zelo važno pravilno stanovanje: spalnica in dnevni prostori morajo brezpogojno imeti sončno lego — videli smo, da sonce umiči tuberkulozni bacil, deluje tedaj razkužljivo. V tem pogledu bi morale zdravstvene oblasti prav strogo nastopati, ne iz-

V. R.: **Zakaj?**
Časopisi so bili polni teke dogodka. Po kavarnah in doma so govorili in razpravljali o njem. Vsi so stali pred uganko, ki je niso mogli rešiti. Zakaj je to storila? Bila je vendar mlada, lepa, zdrava, srečno poročena, na poti do slave in vendar... Niso mogli razumeti, kako se je to zgodilo, zakaj?...

Bilo je toplaga jesenskega večera. Aneta se je utrjena vrnila domov. Odslovlila je sobarico in vstopila v svojo spalnico. Odožila je plašč in klobuk in sedla pred zrcalo. Oči, ki so strmele iz stekla v njo, so bile tako svetle, kakor da gorijo v vročici, obenem pa tako utrujene, kakor da so se povrnile iz onostranstva. Aneta se je natančneje začela ogledovati. Njen pogled je bil pogled preiskovalnega sodnika.

dejati gradbenega dovoljenja za nehijske naštete novih gradb in preklecavati dovoljenja za bivanje v nezdruvanih stanovanjih. Jetnišnice in umobolnost so prava lega za tuberkulozo, ker se ljudje v njih malo ali sploh ne gibljejo v naravi.

Toda, poreče kdo, zakaj je tudi na deželi mnogo tuberkuloze, da, ponekod celo več kakor v mestih? Predvsem zaradi tega, ker slovenski kmet večinoma ne hijsko stanuje. Slovenci imamo že mnogo literature, ni pa še izšel priročnik o zdravem

Vojska Friderika Velikega

Vojak pod Friderikom Velikim, ki je do konca svojega življenja po stari navadi nosil modro prusko uniformo, je bil najvažnejši faktor v državi in najčastnejši poklic sploh. Ko je grof von Kayserling prestopil v diplomatsko službo, si je izprosil naziv komornika. Kralj je Kayserlinga sleer imenoval za komornika, toda z jedko obrobno opazko: »... čeprav v moji državi poročnik več velja kakor komornik.«

Podčastniki so postali plemiči

Nikoli kralj ni dajal prednosti plemstvu. Tako imenovano visoko plemstvo je celo nerado služilo v pruskih polkih, ki so imeli špartansko strogo disciplino. »Pogum je — dno plemstva,« je dejal kralj. Ko je komoral David Kraul 14. septembra leta 1747 vsem na čelu osvojil Žižkovo goro pri Pragi in jo potem branil proti veliki premohi, ga je kralj Friderik imenoval za poročnika in mu podelil plemstvo s pridvomkom von Ziskeberg. Tudi podčastnik Götze je bil zaradi svoje hrabrosti povislan v plemiški stan. Prejel je odlikovanje Pour le Merite in je hitro napredoval do polkovnika. V paroli je kralj razglasil: »Zaradi izredno hitrega napredovanja naj se nihče ne muza, kajti izredne zasluge zaslužijo tudi izredne nagrade.«

Darila za ugrabljene zastave

Prusi tedaj niso imeli odlikovanj za moštvo. Friderik Veliki je nagradil vojake z dvojnimi ali trojnimi obroki hrane in z denarnimi premijami. Blicher pripoveduje, da je kralj dajal do 800 tolarjev za ugrabljeno zastavo kot častno darilo. Dragonski polk, ki se je v sedemletni vojni v bitki pri Liegnitzu dne 15. avgusta 1760 posebno odlikoval in ujel nad tisoč sovražnikov ter zaplenil 12 topov, 3 zastave in 2 standardi, je kralj nagradil s 1000 tolarji.

Hudo kaznovani bernburški polk

Bernburški polk, ki je po kraljevemu mnenju v sedemletni vojni pri obleganju Dresdena odpovedal, je Friderik kaznoval na ta način, da je častnikom prepovedal nositi na pokrivalih trakove, vojaki pa so morali z uniform odstraniti vse našivke. V polku se tudi ni smela igrati grenadirska koračnica. Toda pri Liegnitzu so Bernburžani spet vse popravili. Ko je kralj po bitki jahal ob bojni črti in zagledal močno razredčeni bernburški polk z raztrgano zastavo, je dejal častnikom in vojakom prijazno: »No, otroci, zahvaljujem se vam. Svojo stvar ste dobro opravili. Prav dobro! Vse boste spet dobili nazaj. Vse!« V tem je stopil pred kralja vojak z razbrazdanim obrazom in sivimi lasmi ter s krvavo obvezo okoli čela. Poljubil mu je roko in dejal: »Bil je že skrajni čas, da imamo spet čast slišati milostnega kralja.«

Kralj ni ničesar posabil

Več let po sedemletni vojni se je kralj nenadno spomnil, da je v bitki pri Burkersdorfu leta 1762 nek grenadir iz polka »Pruskega princa« zažgal sovražne palisade v največji nevarnosti za svoje življenje. Friderik Veliki je pustil vojaka toliko časa iskati, dokler ga niso našli. Imenoval ga je za podčastnika in mu zagotovil doživljenjsko pokojnino v znesku 50 tolarjev letno.

Toda v izobilju pruski častnik in vojak tudi v mirnih časih nista živela. V nekem pismu svojemu bratu Henriku je Friderik napisal: »Prebivalci moje države so veseli in srečni, da imajo svojo posest.«

»Naj bo dober oče ranjenecem«

Posebno skrb je posvečal Friderik Veliki ranjenecem in bolnikom. Vsako navdilo za novo imenovano polkovnega poveljnika se je končalo s kraljevim besedam: »Naj bo dober oče in skrbnik ranjenecem in bolnikom! To je moja volja, on pa si bo pridobil ljubezen. O tem se bom prepričal.«

Pri Zornedorfu je Friderik našel na bojišču ranjenca, ga posadil na konja, mu dal v roke bergijo in dejal: »Moji sin, pomagaj si zdaj naprej sam!« Po bitki pri Torgau so hoteli iz župnišča preseliti ran-

kmetičem domu. Kmetovo domovanje mora predvsem ustrežati kmetiskim potrebam, zato pa seveda ni treba, da bi živel v nehijskih razmerah kakor dandanes. Na deželi je največ rodbinskih okuženj, t. j. kmetijski človek, ki dobi odprto tuberkulozo, ostaja dčma in okužuje svoje. Tu je seveda potrebna osamičenje v zdraviliščih. Malo je še držav na svetu, ki bi bile to zahtevno rešilo. Izmed najnaprednejših v tem pogledu je Italija, kjer je osamičenje v zdraviliščih obvezna.

Se bo nadaljevalo.

njenje, ker za kralja niso mogli najti nobenega drugega stanovanja. Friderik pa je to prepovedal, ulazil je odprti cerkev, kjer je prespal noč na stopnicah oltarja. »V vseh vojnah so se premo upoštevali ukazi, ki sem jih dal glede nege ranjenih in bolnih vojakov, je nekotik pred smrtjo zaneseno dejal svojemu komorniku.

»Nič me ni v življenju bolj razžalostilo, kakor če sem videl, da možje, ki so darovali zdravje za domovino, nimajo najboljših postrežbe in nege.«

Prehrana in dopusti

Glede prehrane je kralj dajal vedno dober vzgled. Ko je na koncu sedemletne vojne že primanjkovalo živin, se je kralj odrekal pri večerji kruhu z bescidami: »Moje staro telo tako težko prebavlja.« Dopuste je kralj dajal zelo nerad. Pravila službe z dne 11. maja 1763 določajo: »Noben polkovni poveljnik ne sme častniku dati več dopusta kakor en dan. Noben inspektor pa ne sme biti na dopustu delj kakor 3 do 4 dni.« Mladi častniki so dobili daljši dopust kvečjemu vsakih pet let.

Umetnost generalov

Friderikovi častniki so morali vsak čas biti »bisonogi di glorias«, kar pomeni, s skrbniki in čuvarji vojne slave. Izvežbanost in pripravljenost čet ne zadostuje; nespreten general lahko napravi mnogo škode, se glasi v nekem kraljevem dnevnem povelju. »Velika umetnost vojevanja obstoji v tem, da predvideva vse dogodke, genera-

lova umetnost pa v tem, da ima v naprej vsa pomožna sredstva takoj pripravljena, da v času odločitve, ko se stvari drugače zasujejo, kakor je mislil, da se bodo, ne pride v zadrego. Scipio je upravičeno dejal, da vojskovođji lahko oprusti marsikatero napako razen ene: nikdar se ne sme opravilevati čes da ni predvideval nastalih dogodkov.

V tedanjih vojnah je padlo mnogo vojakov

Friderikova armada je doživela strahotne krivave izgube. Ob koncu sedemletne vojne je bilo devet desetih v pruski armadi službežih tujev mrtvih ali ujetih. Zmaga pri Zornodorfu je vrste bojujočih se zmanjšala za tretjino, prav toliko izgub je zahteval napad na Hochkirch. Bitka pri Torgau je terjala 13.000 mrtvih, ranjenih in ujetih. Namesto desetih gardnih bataljonov sta naslednji dan nastopila dva. Povprečno je bilo po vojni pri vsakem pehotnem polku komaj sto mož ki so se v njem borili od začetka vojne. Iz Kleistovega častniškega zbora je padlo dva tucata, iz Schenkendorfovega sedem, iz Belingovega pa celo dvajset.

Mnogo se je bilo treba učiti

Pod Friderikom Velikim se je pehota učila štirikrat streljati v minuti. Seydlitzova konjenica pa je bila tedaj v Evropi najhrabrejša. Celo baron Trenk, ki z njim niso nič kaj lepo ravnali, je dejal: »V Friderikovi šoli je treba mnogo delati, pa se tudi mnogo nauči.«

Drobtine o Dumasu

Korenjaški Dumas se je nekotik pritoževal svojemu zdravniku, da ga zbada ob lakotnici. »Jeste skogi osem dni velik kos pečenke in jo zalijte z burgundcma mu svečute dr. Gruby. Po preteku tedna se Dumas oglasi zopet: »No, ste že pogodili mojo bolezen?« — »Nič vam ni! Ko bi vam kaj manjkalo, bi bili danes ob tej dieti že pod rušo!«

Neki slikar je na svoji razstavi razobesil tudi portret neznanako suhega babšeta, pred katerim stoji kužek. »Kaj pa prav za prav pomeni ta podoba, se obrne na Dumasa njegova spremljevalca. »Pes, ki varuje kosti!« ji postreže pisec »Trch mušketirjov.«

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

46. Kateri bavarski župnik je bil iznajditelj popularnega načina zdravjenja?
47. Kako se imenuje Odisej po latinsko?
48. Kako se najboljši natančno načrtajo posamezne točke ellipse?

49. Skrivalka.

Kje je jadravec?

50. Izguba v igri. Igralec je napravil dve igri za denar in je obe izgubil. V prvi igri je izgubil desetino svoje gotovine, v drugi igri je izgubil 89 lir in mu je ostalo toliko centesimov, kolikor je v začetku igre imel lir. Koliko?

Rešitev naloz 23. t. m.:

41. Rajsko drevc s katerega sta Adam in Eva jedla prepovedani sad, se je imenovalo »drevc spoznanja.«

42. Vodna znamenja so spoznavalna znamenja na papirju v obliki prosojnih figur.

43. Poleg navideznega gibanja, ki je popisano v odgovoru na vprašanje štey 28, ima Sonce še neko drugo navidezno gibanje na nebesu. Če si zapomnimo zvezdo, s katero Sonce dočlenega dne obenem kulminira, ugotovimo lahko, da kulminira Sonce naslednjega dne skoraj 4 minute kasneje nego dotična zvezda in se je njegova rektascenzija zvečala za približno 1°. Čez dva dni kulminira Sonce že skoraj 8 minut kasneje nego dotična zvezda in se je njegova rektascenzija zvečala približno za 2° itd. Po enem letu kulminira Sonce zopet obenem z dotično zvezdo in se je njegova rektascenzija v tej dobi izpremenila za 360°.

S spojitvijo vseh točk na nebesu, kjer vldimo Sonce ob vsakokratni njegovi kulminaciji, dobimo glavni krogelni krog, ki se imenuje ekliptika. Ravnilna ekliptike je proti ekvatorju naklonjena za približno 23,5° (naklon ekliptike). Sonce torej navidezno obkroži vsak dan drug vzporednik od vzhoda proti zahodu in obkroži tekom enega leta ekliptiko v nasprotnem smislu navideznega vrtenja nebesne krogle.

44. Zamenjanj posodl.

Prva posoda drži 3 in pol litra, druga pa 4 in tri četrti litra. Prva posoda bi z vinom po 12 lir stala 42 lir, druga posoda z vinom po 16 lir pa 76 lir, skupaj 118 lir. Prva posoda, napolnjena z vinom po 16 lir, stane 56 lir, druga posoda, napolnjena z vinom po 12 lir, pa 57 lir, skupaj 113 lir. Razlika je 5 lir.

45. Kržanka.

Vodoravno: 1. anatomija, 8. nora, 9. vdih, 10. ara, 12. ami, 13. La(t)ian, 14. laz, 16. Al(uminij), 17. volek, 19. Zora, 20. avr, 21. arara, 23. r. p. (réponse payé), 25. Ana, 26. ep. 27. Ali, 29. one, 30. Tine, 31. krat, 32. Indijanka.

Navpično: 1. analizirati, 2. Nora, 3. ara, 4. ta, 5. Ida, 6. jima, 7. Ahilova peta, 11. val, 14. Loara, 15. zebra, 17. v, r, a, 18. Kra, 22. Ani, 24. piin, 26. enak, 28. ino, 31. k, a.

obraz se malo vinjenih gospodarjev, dame, ki se prostaško smejejo in blebetajo neumnosti, in sredi njih sedi ona, kakor tukaj, piše, a je vedno bolj trezna. Na njeni levici sedi Jurij, tigar pogled čuti na sebi. Toda ona je tako daleč od vseh. Ne more se več živjeti v njihovo družbo. Zanjke čase se je tako zelo spremenila, da se sama več ne pozna. Nekaj je v njej, kar je močnejše od nje same, kar niti sama ne more razumeti. Vse samo to, da gleda svet že nekaj tednov z drugačnimi očmi, kakor ga je gledala do sedaj. Hotela je pobegniti iz družbe, a je sedela naprej, trkala in govorila. Ko se je ozrla na Jurija in videla njegov zaljubljeni pogled, bi se mu najraje zasmejala v obraz in ga udarila. Tako silno si je to želela, da je zaprla oči in obrnila glavo stran od njega. In vendar so ji njegove oči včasih tako zelo ugajale. Čutila je, kako ji je skrivoma potskalo roko in jo stisnil. Ostala je nepremična, kakor da ne čuti ničesar. To ga je opogumilo, da ji je položil roko okoli pasu. Niti zganila se ni, samo z rokami se je trdno prijala za mizo, zrla predme in čutila, da ji je telo kakor napeta struna. Družba okoli nje se je smejala, objemala in pela spolzko pesem. Jurij se je sklonil k njemu-mušesu in ji zašepetal: »Kako hladni ste, Aneta, kakor led!«

Pomilovalno ga je pogledala in skomiznila z rameni. On pa je postal drzen, pritegnil jo je k sebi in jo hotel poljubiti. Tedaj je Aneta sunkovito vstala, hotela je udariti, zakrčiti, toda ko je zagledala začuden oči družbe, ki so strmele vanjo kakor v čudo, ko je videla prestrašene Jurijeve oči, se je samo žalostno nasmehnila in se oprostila, češ da jo boli glava, da gre domov. Jurij se ji je ponudil, da jo spremlja. Aneta pa ga je marno zavrnila. — — — Doma je čutila, da se ji nemir še ni po-

legel, da celo naraščal je. Po glavi so ji kakor v vročici begale misli, pred očmi so ji bežale slike za sliko.

Vse to njeno življenje. Kakšno je bilol že sedem let, odkar je odrasla, so jo obispravali s pokloni in občudovanjem, ljubzenskimi ponudbami, puhlim govoricenjem. Spočetka jo je to zabavalo, potem dolgočasilo. Hotela se je oresti vsega in se je poročila. Njen mož je kmalu po poroki moral v tujino, da uredi svoje posle, in ona je ostala znova sama. Časi pred poroko so se povrnili, samo z razliko, da so bili stari kakor novi znanzi veliko bolj vsiljivi. Njeno telo je postalo gibalna sila moških, ki so se vrtili okoli nje. Nihče ni pomislil na njo kot osebo, vsi so v njej gledali stvar, ki jih je mamila. Kako grozno je vse to občutila Aneta. Zdela se ji je, da so jo potepali v blato, da je prenehala dihati, prenehala biti človek, da je samo še lepa lutka, s katero bi se hotel vsakdo igrati. Toda ona še ni hotela biti to. Vse v njej se je borilo proti temu. Imela je še moč, da se je branila, da je hotela ostati človek.

Aneta je vstala z divana in se pričela sprehatjati po sobi. Proti vsem se je branila. Proti svojim kolegom, naj so bili stari ali mladi igralci, ki so hoteli izrabit vsako priliko, da so jo za kulisami stisnili k sebi, proti direktorju, ki jo je s sladkim obrazom vabil v svojo pisarno. Tudi Lojza se je obranila. — — — Lojzi Brat njene svakinje. Lep človek, malo siv, nesrečno poročen, z dvema otrokoma. Kolikokrat je našla pri njem razumevanje. Bil ji je kakor oče. Tako varno se je počutila pri njem, o vsem mu je lahko govorila, vse povedala. Dokler — — — Obiskala ga je v pisarni. Bil je žudno vznemirjen. Ko ga je vprašala, zakaj je takšen, ji je pričel poljubovati roko in jo

prostiti naj odide z njim. Da jo ljubi, da ne more več igrati očeta, da ne more živeti brez nje. Še dandanes ne ve, kako sen je vrnila domov. Vse samo to, da jo boli, da jo zelo boli, da ne more sedaj k njemu in mu o vsem povedati. Odkar jo je zadnjič pri preiskavi zdravnik prijel za prsi in jo poljubil na vrat, ni imela poguma niti več k zdravniku.

Aneta je bila vedno bolj vznemirjena. S silo potapljaljočega je hotela najti rešitev. Ali naj res vse to še naprej prenaša? Deset, mogoče še več let? To vendar ne more! Moj Bog, ali ni pred kratkim brala, da je nekdo umrl, ker ni imel ljubezni? Aneta se je zasmejala. Naj bi prišel k njej, ona bi mu jo rada odstopila. Znova se je zasmejala. Kako bi pogledal dotični pisec, če bi mu rekla, da naj pripiše zraven, da je umrla ženska, ker je imela preveč ljubezni!

Umrla? Umreti! Ali res ni druge rešitve? Tako mlada? Ne, ne! Stopila je na balkon, ker v sobi ni mogla več vzdržati. Videla je jasno nebo, zvezde so sijale tako čudovito, globoko pod njo je počasi umirala ulica. Prijeten mir je počival nad mestom. Povsod so ugašale luči. Samo na nasprotni strani ceste je bilo še okno odprto in razsvetljeno. Lahke prosojne zavese so trepetale v nočnem vetru. Tedaj je Aneta zagledala silnusti golega moškega in ženske, ki sta se tesno privijala drug k drugemu. Aneta je čutila, da ji sili kri v glavo. Prijela se je za vrat in začutila nežne oblike svojih grudi. Osmaknila je roko, kakor da jo je pičila kača. Z grozo se je zavedela, da smrtno svračizi svoje telo. Sklonila se je preko balkona in pustila od nočne megle vzhvanju cestnemu tlaku, da ji je poslednjič poljubil razbite ude...

Štirje so v ožji izbiri

Po XVII. kolu spadajo med kandidate: Livorno, Ambrosiana, Torino, Juventus

Precej daleč je še do zadnjega zvižga v letošnji prvenstveni borbi v nogometu in marsikatero nepričakovano število bomo še zapisali iz njenega nadaljnega — vse-kakor tudi najbolj zanimivega — poteka, toda kljub temu se že oblikujejo glavni obrisi končne tabele, v kateri bo prvi novi prvak države, zadnja dva pa bosta odšla nazaj na trnjevo pot v divizijo B.

Za tri moštva izmed šestnajstih, ki sodelujejo v diviziji A, je torej največje povpraševanje, za tri mesta v tabeli je borba najbolj ogorčena, za najboljše in pa obe najskromnejši, v ofenzivnem ali defenzivnem smislu — da priložimo sportno izrazoslovje sedanjemu času in dogodkom na frontah. Na prvo mesto — tako se kaže zdaj že precej jasno — bodo smele odšle gledati le še štiri enajstovrstice, prav one, ki so prvo polovico tekmovalja zaključile z zadostnim neskokom pred ostalimi, in sicer presenečenje te sezone ali Livorno milanska Ambrosiana in obe moštvi, ki zastopata torinsko mesto (Torino in Juventus). Kakor na vrhu in tik pod njim, tako se je položaj lepo (ali slabo za oba prizadeta) razčistil tudi na dnu tabele, kjer sta po nekaj zaporednih neuspehih vidno zaostali Venezia in Vicenza in jima nabrži tudi nadaljnji poskusi za rešitev ne bodo mogli več pomagati na noge. Dolga vrsta ostalih kandidatov si bo pač — tako ali tako, kar tudi ni več važno za obstoj v splicnem — razdelila ostala razpoložljiva mesta.

Kakor še nobena prvenstvena nedelja, prav tako tudi zadnja — ki je bila druga v povratnem delu ali XVII. v celoti — ni minila brez presenečenja. Morda je bilo katero še večje (glede na formo in imena nasprotnikov), toda za nas je prav gotovo prišlo najbolj nepričakovano in v veliko zadovoljstvo obnem, da si je sosedja Triestina zdaj že drugič zavihala rokave in

gladko poslala Fiorentino domov s tremi goli v bisagi. Izid dokazuje, da je v tem moštvu iz Triesta le še ogromno volje in vztrajnosti. Po važnosti odločitve gre vse-kakor prvo mesto medsebojnemu obračunu med obema vodilnima moštvoma iz Livorna in Torina; kakor že tolikokrat pri podobnih prilikah, tako se je tudi to pot končalo: med njima brez odločitve in še brez gola povrhu, kar pomeni, da bo dogodek dneva moral biti drugič in drugič Ker je milanska Ambrosiana dčila se dve krepki celi točki proti Liguriji, je Torino zaostal in dela sedaj — z enakim številom točk družbo sosedom Juventusom. Nenavadno hudo je Lazio izgubil v Bologni, pa tudi žilavi Bari je na domačem igrišču več kakor pokazal samo zobe zelo nevarnim partnerjem iz Bergama.

8 tekem z 27 goli

Zdaj se o vsaki tekmi v enem stavku: Drugo zmago v celoti, in prvo pred domačo publiko, je slavila Triestina nad Fiorentino z zgornjim izidom 3 : 0. — Vicenza je morala gostovati v Rimu; pokazala je več, kakor so računali, toda morala je spet kloniti z najslabšim 1 : 0 proti Romi. — Genova je spet pokazala stare lastnosti in zaslužno odpravila Milano s 4 : 2. — V Torinu so gledali tekmo Juventus—Venezija; s 5 : 2 so domačini — po enkratnem porazu pred tednom dni — spet pobesali ves izkupicek. — Dvojbi med Livornom in Torinom, ki je veljal kot dogodek dneva, se je končal nemo z 0 : 0; pravijo, da so bili domačini iz Livorna bližje zmagi, toda sreča se je smehljala gostom. — Milanska tekma med Ambrosiano in Ligurijo je bila mimogrede spravišana v korist domačega moštva s 5 : 1. — Drugi izid, ki ne pove nič, pomeni pa lahko mnogo, po vzorcu iz Livorna (0 : 0), so skovali v Bariju, in sicer Bari in Atalanta, kar je vse-kakor bolj laskavo za domačine, ker je Atalanta zadnji čas kar hitela od zmage do zmage. — Bologni je prišel v roke Lazio; zdi se, da so Matosich in tovariši spet izredno razpoloženi, kajti rezultat 4 : 0 v njihovo korist gotovo ni slučajen.

Po točkah je zdaj slika v diviziji A naslednja:
1) Livorno 24, 2) Ambrosiana 23, 3) — 4) Torino in Juventus 22, 5) — 6) Genova in Atalanta 19, 7) — 9) Bologna, Lazio, Fiorentina 18, 10) Milano 17, 11) Roma 14, 12) — 14)

Liguria, Triestina, Bari 13, 15) Venezia 9 in 16) Vicenza 8 točk (Roma in Liguria sta igrali eno tekmo manj).

Spezia se ne da ustaviti

V diviziji B se je to nedeljo ponovilo isto kar je zaprlo usta vsem, ki so čakali na zveneco odločitev v najvažnejši tekmi dneva, pa so izvedeli potem, da se je končala brez gola. Kot »dogodek dneva« smo tukaj označevali srečanje med obema najuspešnejšima moštvoma Spezia in Pro Patrio, toda spoprijeli sta se in razdelili plen točke: vsaka po en zgoditek in vsaka po eno točko. In stanje v tabeli je ostalo kakor je bilo. Drugi dve tekmi, na kateri je gledalo več oči kakor na ostale, sta se končali v korist Padovancev (komaj pričakovano) proti Pisi in Modene na lastnih tleh proti Napoliju. Tekma med Anconitano in Novaro na grišču slednje je bila po 16 minutah prekinjena.

Tabela v diviziji B, ki je po tej nedelji izpolnjena do prve polovice tekmovalja, izkazuje na vrhu še dalje Spezia s 24 točkami, njej pa sledijo Pro Patria (22), Pisa (21), Modena, Padova in Napoli (po 20), Brescia, Cremonese itd. Najslabši sta trenutno Siena in Mater, od katerih pa je prva — poleg treh drugih udeležencev — za eno tekmo v zaostanku.

Izidi XVII. kola so bili naslednji: Udinese — Siena 3 : 1, Cremonese — Palermo 2 : 0, Fanfulla — Savona 3 : 0, Pescara — Mater 2 : 1, Padova — Pisa 2 : 1, Pro Patria — Spezia 1 : 1, Novara — Anconitano 0 : 0 (odigranih samo 16 minut), Alessandria — Brescia 1 : 0 in Modena — Napoli 3 : 0.

V diviziji C so igrali to nedeljo že četrto povratno kolo. Iz okrožja A objavljamo naslednje izide: Grion (Pola) — Gorizia 1 : 0, Treviso — Pontizana (Trieste) 2 : 1, Fiumana — Monfalcone 1 : 0. — Gorizia je izgubila prvič v letošnji sezoni, je pa še daleč pred ostalimi iz svojega okoliša.

Drobiž iz Nemčije

Razen v nogometu, na katerega se bomo vsaj deloma še povrnil, so bili nemški sportniki zelo delavni tudi v drugih panogah.

V hokeju na ledu je bila odigrana še četrta izbirna tekma za drž. prvenstvo, v kateri so drsalci iz Mannheim zmagali nad Berliner SC s 3 : 1. — V prijateljski tekmi je ekipa celovškega KAC-a dobila partijo proti državnemu prvaku Riesaersee s 3 : 1. Moštvo Rot-Weissa iz Berlina je v enaki igri premagalo igralce TSV Prage z 12 : 3.

Večdnevne prireditve na ledu na Vrbskem jezeru pri Cejvcu so se končale v nedeljo z raznimi odločitvami v hitrostnem drsanju. Med moškimi je spravlil največ zmag znani kolesarski dirkač Egerland iz Berlina, ki je tudi dokazal, da sta kolesarstvo in drsanje bolj sorodni panogi kakor je splošno znano.

Nova nemška počastitev Sven Hedina

Postal je častni doktor prirodoslovne fakultete univerze v Münchenu

V okviru vseučiliškega tedna, ki ga je priredila v proslavo svoje 470-letnice münchenska univerza Ludvika Maksimilijana, je bila objavljena ustanovitev Sven Hedinega zavoda za notranjeazijska raziskavanja. Sloveči raziskovalec in veliki prijatelj Nemčije Sven Hedin je pa postal častni doktor münchenske prirodoslovne fakultete, Sven Hedin se je zahvalil za počastitev in želel novemu znanstvenemu zavodu mnogo uspehov. Dejal je, da bo njegovo srce vedno na strani Nemčije. Sledilo je posebno prikazovanje velikega filma »Skrivnost Tibeta«. To priliko je porabil Sven Hedin, da je opozoril predstavnike nemške javnosti na pomen nemško-švedskega sodelovanja na področju raziskavanja Srednje Azije.

Z ustanovitvijo Sven Hedinega zavoda je bilo tudi na zunaj posvedočeno zaslužno priznanje delu in uspehom slovečega švedskega raziskovalca. Sven Hedin je bil rojen leta 1855. v Stockholmu. Prvič je prišel v Nemčijo pred 55 leti, ko mu je bilo 23 let. Ze takrat je spoznal, da se ne bo mogel nikjer tako temeljito pripraviti na svoje poznejše znanstveno delo kakor na nemških tleh. Ze prej je pokazal Sven Hedin veliko zanimanje za raziskavanje Azije, ko je bil še domači učitelj v Baku in ko je počeval po Kavkazu in Iranu. Prvo njegovo znanstveno delo se je pa pričelo po dovršenih študijah v Nemčiji, kjer mu je dal zlasti Richtofen v Berlinu pobudo za raziskavanje gornjega toka velikih indokitajskih rek. S tem je bil našel Sven Hedin svojo življenjsko nalogo.

Po azijskih potovanjih se je po promociji v Halle a/S. posvetil raziskavanju neraziskanih krajev. S tremi domačini je jahal leta 1893. čez Pamir, streho sveta. Na vrhu Mustagata, 7800 m visokega »očeta ledenikov« se je počutil »na meji neskončnega prostora, kjer krožijo skrivnostni svetovi iz neskončnosti v neskončnost«. To je samo en primer Sven Hedinega izražanja občutkov in opisovanja družitelj, opisanih v mnogih knjigah o potovanjih in pustolovščinah. Sven Hedinove knjige prebira zlasti rada mladina. Kljub vsem nevarnostim, naporu in oviram je Sven Hedin opetovano prepotoval Tibet, srednjeazijska visoka pogorja in doline, puščavo Gobi ter neopljundene gorške planote. Še leta 1933-34, ko mu je bilo že blizu 70 let, je premagal največje težave in ovire, ko je potoval po kitajskem Turkestanu.

Sven Hedin pa ni ostal ozkosrčen v mejah svojega znanstvenega dela, temveč se je razgledal široko tudi po političnem in

kulturnem obzorju. Ze leta 1914. je spoznal Nemčijo pretečo nevarnost. Še mnogo bolj kakor v prvi je pa spoznal v sedanji svetovni vojni, za kaj gre pri tej veliki odločitvi. Med prvo svetovno vojno je napisal knjigo »Nared pod orožjem«, zdaj pa črugo knjigo »50 let Nemčije«. V obeh teh svojih delih izpoveduje Sven Hedin odkrito svoje simpatije do Nemčije. Po 22. juniju 1941. je objavil plamteč proglaš, v katerem poziva svetovno javnost v borbo proti Moskvi in boljševizmu.

Ze leta 1935. je Hitler sprejel Sven Hedina leta 1936. ga je pa odlikoval z olimpijskim častnim znakom I. stopnje. Leta 1928. je postal Sven Hedin častni doktor Heidelberške univerze. Ob njegovi 75-letnici ga je počastil Hitler s tem, da mu je podelil veliki križek k redu nemškega Orla. Poleg tega so mu svečano izročili prvi list v Nemčiji tiskanega atlasa centralne Azije, v katerem so zbrani vsi uspehi njegovega znanstvenega dela v Aziji. Kot viden uspeh nemško-švedskega sodelovanja so mu izročili tudi kartografski posnetek doslej neraziskanih krajev Srednje Azije.

V RESTAVRACIJI

— Kaj je pa to, natakari! Prinesli ste mi moker krožnik.
— Oprostite, gospod, to je juha!

TEZKA ZADEVA

— Kako bi najbolj zavaroval denar?
— Sezidaj hišo!
— Od kol naj pa vzamem denar?

FRIGORIFERI

Gruppi compressorii elettrodomestici Ferretti — Anonima »ELTA« — Torino. Applicazioni complete per congelazione, conservazione prodotti alimentari. Potenzialità da 1/5 a 10 Cav. COMPLESSI FRIGORIFERI FAMILIARIA, capacità 160—200 litri. — Funzionamento perfetto.

HLADILNIKI

elektroavtomatski kompresorski agregati Ferretti — Akc. družba »ELTA« — Torino. Kompletne naprave za zmrzovanje, konzerviranje živil. Jakost 1/5 do 10 KS. — OMARE ZA GOSPODINSTVO, vsebine 160 do 200 litrov. — Brezhibno delovanje.

»FRIGOTECNICA«

Via S. Luca 2 — GENOVA

Agiine zastopnike

iščemo za NOVO MESTO, KOEVEJE in tudi za ostale kraje. — Zglasiti se pisмено ali osebno pri ASSICURAZIONI GENERALI Generalni zastop B (preje Zedinjena zavarovalnica d. d.) Ljubljana, Olgajetova ulica št. 1

Za vedno nas je nenadoma zapustil naš ljubljeni mož, oče, sin, brat, stric, svak in zet, gospod

MARTINJAK ANTON

uradnik Kmetijske družbe

Na zadnji poti ga bomo spremlili v torek, dne 26. januarja 1943 ob 4. uri popoldne iz mrtvašnice pokopališča na Viču k večnemu počitku.

Prosimo tilhega sožalja.

Kozarje, Ljubljana, Senj, dne 26. januarja 1943.

Globoko žaljuoč: ZORA, žena; MARJANCA, hčerka; ANTON, oče; IVANA, mati; ing. DORE, brat; IVANKA por. RESNIK, MIČI, por. ANŽIČ, ANICA, sestre; družina GRČAR in ostalo sorodstvo

VSAK

naš garoščnik je zavarovan

ALI

ste poravnali naročnino?

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na

»JUTROV«

oglasni oddelek

KMETIJSKA DRUŽBA V LJUBLJANI IN NJENO URADNIŠTVO sporoča žalostno vest, da nas je nenadoma zapustil v nedeljo dne 24. januarja 1943 dolgoletni zvesti uradnik in tovariš, gospod

ANTON MARTINJAK

v 31. letu starosti.

Pogreb blagega pokojnika bo v torek 26. januarja 1943 ob 4. uri popoldne iz mrtvašnice na Viču na pokopališče na Viču.

Bodi mu ohranjen časten spomin.

Ljubljana, dne 24. januarja 1943.

Težkega srca naznanjamo vsem prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustil, previden s tolažili sv. vere, naš predobri mož, oče, stari oče, tast, gospod

ANTE LASAN

posestnik in obrtnik v Zatonu pri Sebenico

Pogreb dragega pokojnika bo v Zatonu pri Sebenico.

SEBENICO, LJUBLJANA, ZAGREB, dne 25. januarja 1943.

Žaljuoča žena VOJKA; sinovi IVAN, ROKO, JURE; snaha DUMA, MARA, JELA; vnuki MATE, ANTE, STIPE, JOSO, TONČI; vnučkinje IVANKA, MARICA, MILENA, TATJANA

P. G. Wodehouse:

81

PODJETNI SAM

Humorističen roman

»Vprašujem se le, kaj mi ima povedati.«

»Nedvomno kaj važnega, če se je odločil in prihitel k tebi na dom. Nu, stara sablja, zdaj moram iti. Najlepša hvala za prijetni popoldan.«

Willoughby Braddock je spodobno odšel, Sam, ki je bil stopil v spalnico po par flanelastih hlače, pa je previdno odprl vrata v sprejemnico.

Čeprav ni pričakoval, da bi zagledal vesel obraz, si vendar ne bi bil mislil, da se more v človeških očeh zrcaliti tolikanj divje sovraštvo. Lord mu je bil očitno naprtil krivdo za vse neveselosti, ki jih je bil doživel v tej kratki, a z vsebino bogati četrti ure.

»Tak ste vendar prišli!« je zaklical.

Prej je stal sramežljivo skrit za zofo, kakor hitro pa je zagledal na Samovem komolcu hlače, je vročično planil naprej, jih pograbil z obema rokama in si jih nataknil, ne da bi utegnil sestiti. Šele nato je vzdignil glavo in z istim bojevitim in sovrašnim izrazom kakor prej uprl oči v mladega človeka.

Menda se je tudi zavedal, da ni njegova sedanja podoba niti malo zapeljiva. Sam je bil dolgih nog, med tem ko je bila lorda Tilburija narava obdarila z obilnimi možgani, potrošek zanje pa privarčevala pri spodnjih okončinah. Izposojene hlače so pome-

tale tla, čeprav si jih je bil visoko zadržnil, ne glede na to, da se niso skladatale z njegovo ostalo obleko. Ob tem pogledu si Sam ni mogel kaj, da se ne bi dovolj hitro namuznil.

Lord Tilbury je videl ta nasmeh in napetost njegovih živcev je dosegla točko, na kateri se je za izpremenil v hladen gnev.

»Stvar vas zabava, kaj?« je vprašal z zamolklim glasom.

»Ne, ne, verjemite mi, da ne,« ga je hotel Sam potolažiti. »Mislim sem na nekaj povsem drugega.«

»Prekl...!« je vzkliknil lord Tilbury.

Sam je spoznal, da je treba odkritega in izčrpnega pojasnila. Šele potem bo smel vprašati njegovo lordstvo, zakaj ga je počastilo z obiskom.

»Človek, ki vam je vzel hlače...« je pričel.

»Niti na misel mi ne hodi, da bi se razgovarjal o njem,« mu je gost ošabno segel v besedo. »Da zaposlujete ubežnika iz norišnice, ni pri vas nič čudnega.«

»To ni bil moj sluga,« je Sam hitro pojasnil. »Tat je bil.«

»Tat?« je hlastnil njegovo lordstvo. »Tat v vaši hiši? In vi ste to vedeli?«

»Seveda sem vedel. Jaz sem bil tisti, ki sem ga prisilil, da je slekel hlače, med tem ko sem šel k sosedovim na čaj.«

Lord Tilbury je globoko vzdihnil.

»K sosedovim ste šli na čaj?«

»Seveda.«

»In tistega... zločinca ste pustili samega tu?«

»Zakaj ga ne bi pustil? Saj sem vedel, da ne more nikamor. O, dobro sem se bil zavaroval! Na žalost

je v tem nesreča prinesla vas. Ste mi hoteli morebiti kaj povedati?«

Čutil je, da se to nenavadno svidenje ne more dovolj hitro končati.

Lord Tilbury je napihnil lica in nekaj trenutkov molče buljil predse. V razburjenju nad pravkaršnjimi dogodki je bil docela pozabil tragedijo, zaradi katere je bil prišel v vilo »Mor Repos«.

»Res sem vam hotel nekaj povedati,« je odgovoril in spet nekoliko pomolčal. »Najprej vedite,« se je nazadnje odločil, »da mi je dal vaš stric, gospod Pynsent, ko vas je poslal semkaj, da bi stopil v moje podjetje, tudi očetovsko oblast nad vami.«

»Izvrstna misel,« je prisrčno odvrnil Sam.

»Nesrečna, odurna misel!« je zgrmel njegovo lordstvo. »Nápak je bilo zahtevati od človeka, ki ima toliko opravkov kakor jaz, naj se ukvarja z osebo tako nemogočega, tako nerednega, tako... ehm... tako prismojenega, da ne rečem, tako norega značaja...«

»Norega?« je skoraj ogorčeno vprašal Sam. Krivostnost te besede ga je zbudila v živo. Ves čas, kar je bil na Angleškem, se ni zavedal niti enega dejanja, ki ne bi bilo stoddostno v skladu z zdravim pametjo. »Kdo je po vašem nor? Jaz?«

»Da, vi!« je spet zgrmel lord Tilbury. »To je bilo toliko kakor naložiti mojim ramenom nezaljšano odgovornost... In če sem dobrodušno privolil, sem privolil samo zato, ker...«

»Poznam ta, ker,« ga je prehitel Sam s hvale vrednim namenom, da bi mu pomagal. »Stric mi je pred odhodom vse povedal. Predložili ste mi bili

neko kupčijo, pa ste ga hoteli s to uslugu pridobiti za stvar.«

Lord Tilbury ni pokazal nikake hvalečnosti za to ljubeznivo namero.

»Nu,« je trpko odvrnil, »če vas zanima vedeti: kupčija, ki jo omenjate, je šla že po vodi.«

»Zelo mi je žal,« je sočutno rekel Sam. »Usoda je časih res zoprna. Sodin, da mora biti stric dokaj trd pri sklepanju kupčij.«

»Danes popoldne sem prejel od njega kablogram, v katerem mi sporoča, da se je premislil in se smatra zaradi tega odvezanega vsake besede.«

»Škoda,« je rekel Sam. »Iskreno mi je žal.«

»V ostalem se nanaša ta kablogram pred vsem na vas, če želite vedeti.«

»Name?« je osuplo vprašal Sam. »Kaj sem pa storil?«

»Tako vam povem, kaj ste storili,« je odgovoril lord Tilbury. »Kablogram vašega strica Pynsenta je bil odgovor na mojo brozjavko, s katero sem ga obvestil, da sedate nekemu dekletu na limanico.«

»Kaj?!«

»Nikar ne tajite,« je z ledenim glasom nadaljeval njegovo lordstvo. »Videl sem vaju v »Savoju« na svoje lastne oči in sem tudi zvedel, da ste jo danes peljali v gledališče.«

Sam je bil tak, kakor bi se mu vrtilo v glavi.

»Ne verjamem... nočem verjeti, da bi nami... valni na gospodično Derrickovo?« je kriknil z dušičim se glasom.

»Seveda mislim gospodično Derrickovo.«

Samova prepadenost je bila tolikanj neizmerna, da v prvem trenutku ni spravil besedice iz sebe.